

Помордованим, Ограбленим і Вигнаним з рідної Лемківщини в 1945-46 роках до 6. СРСР – в 50-ту річницю нашої скорботи – присвячуємо – Редакція «ВАТРИ»

ВАТРА

ISSN 1232-2776

„Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати”.

Читайте у «Ватрі»:

ОЛ і Лемківски Ватри	1
У сусідів..	3
Документи	4
<i>М. Мушинка</i> – Нове ім'я...	5
<i>С. Кіщак</i> – Образотворчий...	8
<i>Л. Галь</i> – Російська ересь...	10
Про «Ватру '95» писали...	12
Лемківська хроніка	19
<i>Т. Кузяк</i> – «За што?»	21
<i>П. Шафран</i> – Зауваги до «ЛС»	25
Листи до Редакції	27

Рік V, № 3 (14), липень 1996 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Ждіння – Ватряне поле, липень 1995 р. Глядачі на XIII Ватрі...

ОЛ і ЛЕМКІВСКИ ВАТРИ

Од 1990 року Лемківски Ватри в Ждині організує Об'єднання лемків у Польщі. Того року одбиватся XIV Ватра а шеста в Ждині, на яку приїжджат дуже художних колективів і туристів з України. Чом тоти лемки з-за східної границі так масово тягнуться на Свято лемківской культури до Ждині? Є найважнійша і основна причина для люди старшого віку – одвідити свої рідни сторони, де проходило їх молоде найприємнійше життя. Молоди приїджают зацікавлени тим, што можут видіти чудову красу лемківской землі, на який спокійно проживали їх предки, а яку знищили виселеня руснаків – українців, закінчени акційом «Вісла».

В тим році приїхат тіж з України кільканадцет лемківских ансамблів. Будут співати, грати і ганцювати. Їх таки подорожи дорого коштуют, не лем витрат фінансових але й дуже муки та здоровя. Приймуйме їх з пошаном як рідних наших братив, котри проживають в гірших матеріальних обставинах як ми.

З року на рік ватряне поле є краще підготовлене до проведення виступів. Того року зауважимо, же на першій погляд нич нового не зроблено, бо так зложилося, што організатори не библи в змозі все заплановане виконати. Не викінчено лемківску хижу, не зроблено шатні – переберальні для артистив. Інши менше важни роботи пороблено.

Добрі буде як о організації Ватри '96 буде писати більше глядачів і подавати свої зауваги не лем на «Лемківській сторінці» але й в кварталнику «Ватра».

«Ватра» почала виходити як єдноразовка Свята лемківской культури. З той нагоди перший номер вийшов з друку в 1992 року. Другий в липни 1993 р. і од того часу систематично виходит як кварталник, о пересічним тиражу – 1000 примірників. Од пятого номеру в «Ватрі» знаходится дитяча сторінка, а на останній сторони журналу є публікувани репродукції графіки Василя Мадзеляна, художника – артиста родом з Більцаровой.

Читайме «Ватру» і пишемо свої зауваги о сій редагуванню до редакції а буде ставатися краща, але не з'їдливо, як написано в «Загороді» № 4(7) з 1996 р. на 7 стор. «поучаючо» редакторів «Ватри». Што-ж, кождий робит што потрафит, на што го стати.

Редакція «Ватри» висловлює щирю подяку тим вшитким, котри схотіли поділитися своіма думками о «Ватрі». Красні дякуємо: Институтові досліджень діаспори з Києва, Михайлови Романякови з Михалова, Михайлови Олесневичу з Модли, Андрійови Підлипчакови з Зеленой Гори, Васильови Сподарикови з Любіня, Володимирови Хохолякови з Сопліц – Олесніци, як і вшитким іншим, што служат радом та причиняються до розповсюджувания нашої газети. Дякуємо за фінансову допомогу на фонд «Ватри»: о. декану д-рови Богданови Прахови з Ярослава за 50,- зл., Левкови Гальови за 10,- зл.

О минулорічний XII Ватрі '95 пи-

Закінчення на 2 сторінці

ОЛ і ЛЕМКІВСКИ ВАТРИ

Закінчення з 1 сторінки

салося дост дуже але не било подано розчислень фінансових. Била тилько подяка жертводавцям і спонсорам в «Ватрі» і «Нашім слові». Тепер згідно з прийнятою традицією подаємо такий розрахунок СЛК за 1995 рік:

Приходи:	
– з продажу карт вступу	21 157,- зл.
– дофінансування і спонсоруня	21 830,- зл.

Разом прибутки	42 987,- зл.
Розходи:	
– організаційні: харчування артистів, нічліги, зворот коштів переїзду, наголосніня, декорація, оплати поліграфічни, санітарни, почтови, телефонічни, енергетични, лікарски, убезпечиня, охорони порядкової, конкурсови нагороди, участі в Ватрі '95 і інши	29 027,-
– кошти звязани з забудовом ватрянного поля	13 975,-

Разом розходи	43 002,-

Сальдо відемне	15,- зл.

Лемківска Ватра є лем єдном ділянком в роботі ГУ ОЛ. З інших важнійших подій в часі од Ватри до Ватри то:

12.09.1995 р. участ з-ка голови ОЛ С. Гладика в дебаті в Міністерстві рільництва в справі повернення заграбаного майна акціом «Вісла».

7-8.10.1995 р. проходив ХХІV З'їзд ООЛ в Америці, в яким брав участ голова ОЛ Василь Шлянта.

14.10. 1995 р. Рада СРУ Словаччини і Президія ГУ ОЛ в Польщі спільно одсвяткували 86 роковини народження Б.І. Антонича в Новиці.

24.10.1995 р. голова ОЛ В. Шлянта і його з-к С. Гладик одвиділи місце концентраційного табору з 1914-1917 років в Талергофі і вставили памятку, гранітову таблицю в каплиці – памятці тих подій.

2.12.1995 р. підписано міжорганізаційну угоду про співпрацю Ради СРУ а СР і Президії ГУ ОЛ в РП.

31.01.1996 р. В. Шлянта і С. Гладик брали участ в нараді Міністерства охорони середовища, натральних ресурсів і лісництва в Варшаві в справі дальшого стриманя стинки дерева в лемківских лісах.

5.02.1996 р. в Висові і 19.02. в Устю члени Президії ГУ ОЛ спотикалися з головою Сеймової комісії охорони середовища натуральних ресурсів і лісництва п. Яном Коморніцкім і місцевима послами в справі звернення лісів.

7.03.1996 р. за старанням ОЛ в Музею Никифора в Криничі вирішено привернути Никифорови його родове – метрикальне прізвисько – «Дровняк» і вставити на стіні при вході до музею таблицю погруддя маляря.

В березні тр навязано співпрацю з проф. Стельмаховским в справі порад правних в стараню о зворот лісів.

В часі Ватри '96 буде посвячений памятник – деревяний хрест в Лелюхові на могилі о. Никифора Лещишака в 140 річницю народження незнаного поета лемківских пісень.

П. Шафран

Обеднання Лемків
Головне Правління
38-300 Горлиці
Ч.п. 1/96

Вельмишановний Пан
Доц. Степан Криницький
Голова Крайового Товариства
«Лемківщина» в Україні
З-к голови Світової Федерації Лемків
по Європейському континенті
Івано-Франківськ

Знагоди Вашого Свята – круглих роковин, прожитих 60 років плідного життя, Головна управа Об'єднання лемків у Польщі складає Вам якнайщиріший побажання.

Зичимо доброго здоров'я, щастя, радості у житті, успіхів у професійній – науковій та суспільній праці для добра нашої покривдженої Лемківщини та страждаючої Незалежної України.

*Нехай Вам щастить у всіх Ваших починах.
Дай Вам Боже щастя на многі, многі літа!*

Секретар ГУ ОЛ
(-) Петро Шафран

Голова ГУ ОЛ
(-) Василь Шлянта

Іван Головач

Будучи на Святі

Як прийдете на «Ватру»
Поклоніться отчим горам
І долинам мальовничим,
Де стобарвна квітне флора.

Пригорніть ліси до серця,
Кожну квітку і травичку...
Поцілуйте тепло-тепло
Кожне джерело і річку.

Притуліть усеньку землю,
Бо вона для всіх нас мати...
Наших предків народила
Й нам життя зуміла дати.

Поклоніться, помоліться
Небу й Господу Святому
Може ще комусь дозволить
Повернутися додому.

Повернути й засівати
Ниви зернами любові
І тебе повік кохати,
Хвойний Краю колісковий!

В сусідів – ближчих...

З праці Ради СРУ Словаччини

Культурне життя русинів-українців в Словаччині веде Рада Союзу русинів-українців. Є там організованих дуже різних фестивалів. Останньою од 8-10 мая тр проходив ХХХV Фестиваль Драми і художнього слова ім. Олександра Духновича в Меджилабірцях.

14-16 червня 1996 року було організоване в Свиднику 42 свято **Культури Русинів-українців Словаччини**.

Є то найбільша культурна імпреза, яку організує Рада СРУ СР, а на котру приходило щороку 30-50 тисяч глядачів і виступає кількадесят художніх колективів з около 2000 виконавцями.

Свято попереджують наукові конференції, в яких беруть участь науковці з різних країн.

Русини-українці мають тіж свої радіові передачі:

В понеділок, вівторок, четвер і п'ятницю: год. 17⁰⁰-18⁰⁰ можна слухати радіоновини і концерти.

В суботу: год. 9⁰⁰-12⁰⁰ передаються: казки, концерти зі шкільного життя, для вас для молодих, музичні вітання ювілярам.

В неділю: год. 7⁰⁰-9⁰⁰ ведуться передачі: концерти, ширі слова, наш гість, на веселій хвилі, год. 10³⁰-14⁰⁰ бесіда кумів, село грає, співає і думку думає, од села до села, з музичного життя, концерти для ювілярів.

Тоти радіопередачі можна слухати на середній хвилі 1071 кГц, 280,1 м і 864 кГц і 347,2 м.

П. Шафран

...і дальших

Свято Весни

3 дня на день міцніше гріє сонце, йде весна. Повертають з вирію лелеки. Села повні гомону перед сіянням збіжжя, садінням городини. Проходять Великодні Свята. В тиждні, що між Великоднем а Провідною Неділею молодь вистіває пісні, що їх звуть рогульками – веснянками. Рогульки співають протягом одної неділі в році. В основному то пісні про сонце, сили природи, весну, про радість життя, про кохання.

На Північному Підляшші, що між річками Буг та Нарва до нині збереглися рогульки, що сягають древньої старовини, ще передхристиянських часів.

Нав'язуючи до цієї традиції, Союз українців Підляшшя організував «Свято Весни» у гмінному Осередку Культури в місцевості Черемха. На сцені будинку культури пролунали пісні весни у виконанні 10-ти ансамблів з Підляшшя та кількох співочих груп – разом біля 80-ти виконавців.

Огляд рогульок доповнила виставка підляських писанок. В дохристиянських часах яйце було символом нового життя. Символ цей пізніше перейняло християнство. На Великдень коли вітаємось словами «Христос Воскрес» біля свяченої Пасхи, на столі завжди кладуть свячені яйця, крашені переважно у виварці з лущиння цибулі.

20 квітня 1996 р. в цьогорічному «Святі весни» взяли участь запрошені: директор Воевідського Відділу Культури в Білостоці Казімеж Дерковскі, заступник директора Воевідського Осередка Культури в Білостоці Барбара Пяхольська, парох черемшанської церкви, діячі культури гміни Черемха, журналісти Польського радіо та преси. Імпрезу відкрив місцевий діяч Союзу українців Підляшшя Славомир Савчук, який озайомив публіку із традицією співання рогульок у загальноукраїнському фольклорі. На сцену вийшли запрошені колективи та групи. Жюрі у складі: Ярослав Вищенко – митець-іконописець, Анна Шевчук – журналістка Польського радіо у Варшаві, Марія Рижак та Іван Киризок – члени Головної Управи СУП.

За одне з найкращих виконань у конкурсі рогульок жюрі визнало Надію Михаловську зі села Горнувицина за виконання пісні «У городі сочевицю сіє». Друге місце зайняла Анна Гапута зі села Тривежа за пісню «По гуліці молодий хлопець ходить». В категорії дуетів відзначили Євгенію Вищенко і Ніну Токаюк зі села Микуличі за пісню «А хто там по саду ходив». За одно з найкращих виконань в категорії ансамблів нагородили ансамбль «Любашки» зі села Добривода за рогульку «Святий Юре-Ригоре» і ансамбль «Родина» зі села Дубяжино за пісню «Ой селом, селом Малинники». II-ге місце признали для жіночого ансамблю зі села Збуч, який заспівав чудову рогульку «Пливе човен од моря до озора». III-є місце отримала жіноча група зі села Кривець за виконану пісню «Ой там на горі, на білуду камені».

Нагороди і гарячі оплески глядачів за майстерні на високому рівні пісні одержали: ансамбль «Орішки» зі села Орішкова за пісні «Шла Манічка через бір» і «Положу кладку вербову»; жіноча група «Калина» зі села Даші зі солісткою Євдокією Маркевич за пісні «Ой не куй, не куй сива зозуле», «Ой тупу, тупу коники»; жіноча група зі села Черемха за пісні «Ой там на ганку» і «Купе зозулю»; ансамбль «Красуні» з Красного Села за пісні «Долом, долом, долиною», «Ходила, гуляла»; молодіжна капеля «Черемшина» зі села Черемха за рогульки в сучасній фольковій обробці та за віночок українських народних пісень у фольковій манері. В Черемсі ведеться навчання української мови групи дітей, з якими працює вчителька І. Шеретука.

Дуже подобалися пісні дітей початкової школи № 4 в Більську Підляському. Ансамбль «Ранок» з цієї школи виконав м.ін. пісні веснянки: «Іди, дощику», «Там за лісом, за бором» та віночок українських народних пісень з Підляшшя. Ансамблем керує Е. Рижик, яка також навчає біля 130 дітей української мови у школі № 4 у Більську.

У виставці писанок взяли участь 15 писанкарів з Підляшшя і одна з Бранева, що біля Ельблонга. I-ше місце одержала Зіна Ковальчук зі села Боратинець Руський біля Сімятич, II-ге місце признали Зої Опалинській зі села Батйки Нижні біля Сімятич та для Євгенії Баран зі села Горново, що біля Малейчиць. III-ге місце отримала Анна Мантур з Боратинця Руського.

«Свято весни» пройшло завдяки діячам СУП та спонсорам, в цьому Міністерства культури. Присутні послухали старовинних українських рогульок. У багатьох віджили спомини про Великдень в їх молодості, про співи та музики в рідних сторонах, які призабувають на Підляшші, бо нема кому їх опрацювати, записати та навчити нашу молодь, яка зі сіл мігрує масово у міста.

*

На початку травня пр. через п'ять днів перебувала на Волині, м.ін., в Луцьку, Рівному, Берестечку понад 20-особова група дітей з Більська Підляського та Черемхи, які вивчають українську мову в старших класах початкових шкіл. Діти пізнавали багату історію Волині, архітектуру та культуру регіону, у склад якого входило Підляшшя в часах Галицько-Волинської держави. Поїздку очолював директор школи № 4 в Більську Микола Рощенко. Діти привезли багато цікавих вражень, познайомились з учнями шкіл Волині та запросили їх в гості до себе на Підляшшя.

*

В середині травня 1996 року група діячів Союзу Українців Підляшшя та підприємців перебувала в Україні в культурно-освітніх та бізнесових справах. Проведено розмови та підписано угоди у Львові та Луцьку. М.ін. дуже цікавою була зустріч з етнографом та діячем Фондації Дослідження Лемківщини проф. Іваном Красовським.

В найближчому часі приїде на Підляшшя з концертами тріо «Мареничі» з Луцька, яке в нас популярне, виконує багато пісень співаних на Підляшші. Тріо «Мареничі» запросили з концертами на «Дні Більська Підляського».

Іван Киризок
(Більськ Підляський)

ДОКУМЕНТИ

Zjednoczenie Łemków
Zarząd Główny
ul. Hallera 20/19
38-300 Gorlice

Gorlice, 1996.04.17

L. dz. 30/P/96

Szanowny Pan
dr Andrzej Welc
Kierownik
Urzędu Rejonowego
ul. Biecka 3
38-300 Gorlice

Na początku obecnego stulecia za społeczne, bardzo ciężko zarobione pieniądze społeczności łemkowskiej kupiono w Gorlicach działkę i pobudowano na niej bursę dla młodzieży uczącej się tu w szkołach ponadpodstawowych. W roku 1950 administracyjnie decyzją Wydziału Społeczno-Politycznego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie rozwiązano stowarzyszenie oświatowe „Ruska Bursa”, majątek upaństwowiono, naruszając wielokrotnie prawo.

Starania o odzyskanie łemkowskiej własności społecznej podjęto po powrotach z wygnania w ramach akcji „Wisła”; możliwość powrotu w rodzinne strony pojawiła się po październikowej odwilży w roku 1956. Przez 35 lat, aż do roku 1991 bezskutecznie kierowano pisma i prośby do różnych instytucji i organów. W ostatnim sześcioleciu fakt podnoszenia przez różne środowiska łemkowskie konieczności zwrotu bursy Łemkom interpretowano nie jako potwierdzenie wagi sprawy a jako mnogość pretendentów do obiektu. W sytuacji braku pozytywnej decyzji i „umywania rąk” jedynie Zjednoczenie Łemków wystąpiło na drogę administracyjnych starań o zwrot bursy. Sprawa dotarła do Naczelnego Sądu Administracyjnego i jest w toku. Równocześnie po zwolnieniu budynku bursy przez ZOZ w Gorlicach w lutym 1995 r. Urząd Rejonowy w dniu 31.03.1995 r. „do czasu ostatecznego ustalenia następcy prawnego Towarzystwa „Ruska Bursa” przekazał do użytkowania na zasadzie użyczenia przedmiotową nieruchomość stowarzyszeniu „Ruska Bursa” (zarejestr. w Sądzie Wojew. w N. Sączu w 1991 r.).

Rozumiejąc, że bursa przy ul. Sienkiewicza 28 w Gorlicach jest mieniem całej społeczności łemkowskiej Zjednoczenie Łemków pragnie ułatwić Urzędowi Rejonowemu w Gorlicach podjęcie ostatecznej decyzji o zwrocie budynku bursy wraz z działką, przejętych decyzją Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego w Krakowie z dnia 14.12.1950 r. Jesteśmy zdecydowani wycofać sprawę wniesioną do Naczelnego Sądu Administracyjnego, jeżeli **Urząd Rejonowy w Gorlicach przekaze na własność obiekt stowarzyszeniu „Ruska Bursa”**. Uważamy, że mienie to powinno znów należeć hipotecznie do łemkowskiej organizacji i służyć całej naszej społeczności.

Przewodniczący
Zarządu Głównego Zjednoczenia Łemków
(-) *Wacław Szlanta*

otrzymują:

- Kancelaria Senatu RP
- Wicemarszałek p. prof. Zofia Kuratowska
- Urząd Rady Ministrów
- Poseł Grażyna Kotowicz
- Poseł Kazimierz Sas
- Poseł Grzegorz Cygonik
- Poseł Witold Firak
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa”
- Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu RP

* * *

Kierownik Urzędu
Rejonowego w Gorlicach
G. 7241-18/96

Gorlice, 1996-05-06

Zjednoczenie Łemków
Zarząd Główny
Gorlice, ul. Hallera 20/19

W odpowiedzi na pismo z dnia 17.04.1996 r. w sprawie zwrotu Stowarzyszeniu „Ruska Bursa” w Gorlicach budynku „ruskiej bursy” wraz z działką Nr 1849/34 o pow. 4109 m² poł. w Gorlicach przy ul. Sienkiewicza uprzejmie informuję, że **Kierownik tut. Urzędu Rejonowego nie jest organem władnym do orzeczenia o zwrocie w przedmiotowej sprawie.**

Do czasu stwierdzenia nieważności:

- decyzji Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie Wydziału Społeczno-Politycznego z dnia 27 lutego 1950 r. znak: L.S.P.S.1/5/92/50 w sprawie rozwiązania i likwidacji stowarzyszenia pn. Towarzystwo „Ruskiej Bursy” w Gorlicach,
- orzeczenia Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego w Krakowie z dnia 14.12.1950 r. Nr W-IV-6061/50 R 2 118a-7/50 o przejęciu majątku Towarzystwa „Ruskiej Bursy” w Gorlicach na własność Państwa oraz ustalenia następcy prawnego Towarzystwa „Ruskiej Bursy” w Gorlicach na podstawie umowy użyczenia zawartej w dniu 31.03.1995 r. z możliwością oddania do używania nieodpłatnie części pomieszczeń w tym obiekcie innym stowarzyszeniom łemkowskim na cele kulturalno-oświatowe.

Kierownik Urzędu
(-) *dr Andrzej Welc*

Do wiadomości:

1. Kancelaria Senatu RP
Wicemarszałek p. prof. Zofia Kuratowska
2. Urząd Rady Ministrów
3. Poseł Grażyna Kotowicz
4. Poseł Kazimierz Sas
5. Poseł Grzegorz Cygonik
6. Poseł Witold Firek
7. Stowarzyszenie „Ruska Bursa”
8. Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu Rp
9. a/a

До 140-ліття з дня народження Никифора Лецишака (1856-1914)

Нове ім'я в лемківській фольклористиці

Цілий світ знає великого лемківського маляра Никифора – Епіфанія Дровняка (1896-1968) та не менш славного лемківського священика і збирача фольклору **Никифора Лецишака**, від народження якого саме тепер минає 140 років, не знає майже ніхто.

Згадаймо його «везлим тихим словом» хоча би при цьому круглому ювілеї.

Никифор Лецишак народився 1856 р. (дня і місяця поки що не встановлено) у с. Білична колишнього Горлицького повіту (Польща) в родині заможних (як на лемківські умови) рільників Андрія та Агафії. Початкову освіту здобув у сусідньому селі Ізби, де місцевий священик звернув увагу на його виняткові здібності і намовив батька віддати сина в науку.

Навчаючись в богословській семінарії (невідомо де), він кожні канікули проводив у рідному селі. На вечорницях, в полі під час жнив, але й дома від родичів, він весь час записував народні пісні, казки, легенди, приказки, загадки. Його збірка була найбільшою збіркою лемківського фольклору одного села, а такою вона залишається і по сей день.

Перед висвяченням Никифор одружився з дочкою теревлянського бургомистра Касіяна Хрущевського – Оленою, з якою мав четверо дітей: Ольгу, Марію, Євгена та Наталію. Душпастирську місію проводив у Тереволі, Волосатому, а накінець в Якубовій Волі біля Дрогобича. Всюди, де б він не був, займався і освітньою діяльністю. В Якубовій Волі він заснував «Просвіту», спілку взаємодопомоги «Сільський господар» і навіть церковний магазин. Був свідомим українцем і натхненим пропагатором української ідеї. Боровся як проти польського шовінізму, так і проти москвофільства.

В молодості великий вплив на нього мав Іван Франко, з яким у 1883 р. познайомився особисто. При першій же зустрічі Лецишак передавав Франкові свій об'ємний зошит із фольклорними записами з Біличної. Франко був захоплений записами Лецишака. В той час він хотів заснувати у Львові народознавчий

часопис і в ньому їх поступово публікувати, однак з політичних та фінансових причин він не зміг реалізувати свій задум і рукопис залишився не використаним.

В 1889 році І. Франко познайомив з рукописом польського етнографа професора Ягеллонського університету в Кракові Ізидора Коперницького, великого приятеля української культури, який в тому часі видавав знаменитий часопис „Zbiór wiadomości do antropologii krajowej”. Коперницькому, як і Франкові, матеріяли Лецишака дуже сподобались і він вирішив опублікувати їх окремим збірником у своєму видавництві. Частину рукопису, власноручно переписаного Іваном Франком (польським літерами), він дав на ухвалення Антропологічній комісії Польської академії наук в Кракові та краківській цензурі. Обидві установи рукопис ухвалили до друку, про що писала польська й українська преса.

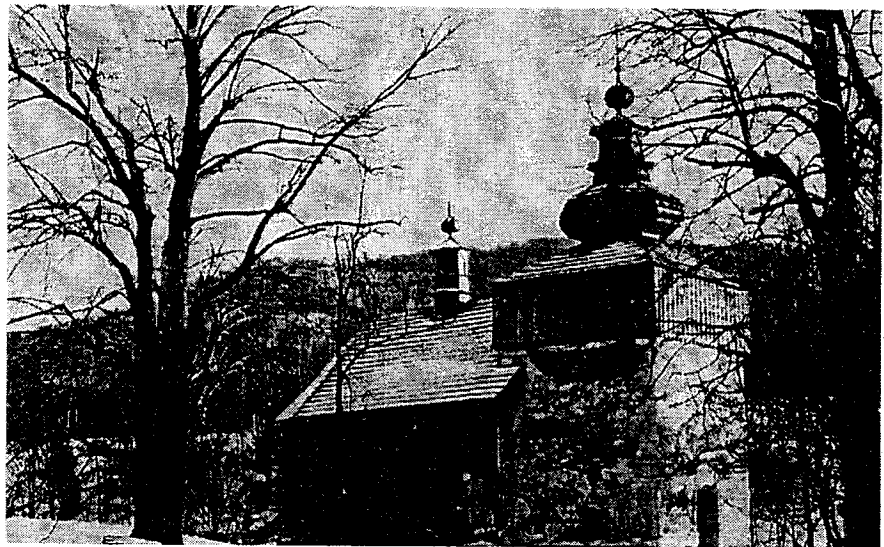
В той час Іван Франко за свої революційні погляди потрапив у неласку Греко-католицької Церкви і священикові Лецишаку було невідгідно (і навіть небезпечно) спілкуватися з «безбожником» Франком. У львівській газеті «Діло» він опублікував гостру статтю, в якій об-

винував великого українського письменника, мало не в злодійстві й фактично заборонив друкувати свої фольклорні записи. Іван Франко в тій же газеті переконливо спростував безпідставні обвинувачення, однак нав'язати позитивного контакту з Лецишаком йому не вдалося.

Ясна річ, що після такої «несмачної» полеміки в пресі і Франко, і Коперницький зрезигнували з видання фольклорної збірки, яка могла бути збагаченням загальноукраїнської і навіть загальнослов'янської фольклористики, бо це була фольклорна монографія одного села із українсько-польсько-словацького пограниччя.

Чи повернув Франко збірку її власникові – невідомо. В рукописному архіві І. Франка її немає, а Н. Лецишак в одному з листів до чеського етнографа Франтішка Ржегоржа ще в 1892 р. твердив, що його збірка «застрягла в руках добродія Франка» (Центральний архів літератури у Празі, фонд 30). До речі, Н. Лецишак надіслав Ф. Ржегоржу матеріяли про календарні звичаї в Галичині, які той використовував у своїх працях.

Продовження на 6 сторінці

Церква св. Архангела Михайла в Біличній з 1792 р. В 60-их роках служила стайнею для овець польського сільськогосподарського кооперативу. Нині відреставрована старанням о. Мечислава Чекая. Фото М. Мушинки, 1987 р.

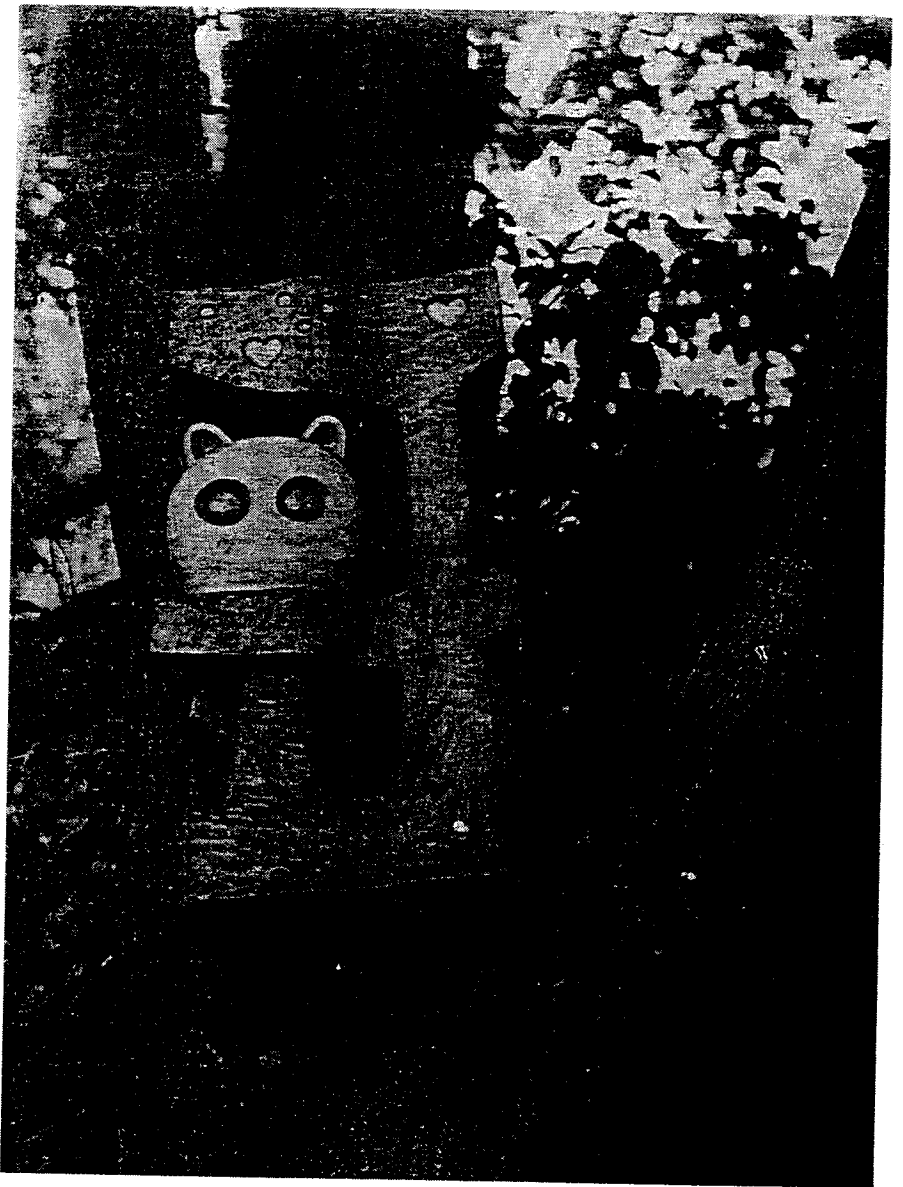
Нове ім'я...

Продовження з 5 сторінки

Мало відомою є і доля самого Лещишака. Знаємо лише, що з Волосатого він переселився на парафію в Якубовій Волі біля Дрогобича і проводив велику націоналістичну роботу. Його вихованцем був і майбутній лідер українських націоналістів Андрій Мельник, закоханий у наймолодшу дочку Лещишака Ольгу, студентку Львівської консерваторії. Її несподівану смерть важко переживали і батько Никифор, і наречений Андрій.

Влітку 1914 року виникла Перша світова війна. Галичину поступово займала Російська армія, яка жорстоко розправлялася з «українськими сепаратистами». В списку «найбільших ворогів Російської імперії», що його мала російська військова розвідка, Н. Лещишак ніби був на одному з перших місць. Довідавшись про це, він, не чекаючи приходу москалів, залишив сім'ю в Якубовій Волі й Дрогобичі і без всяких документів втік перед наступаючою Російською армією до старшої дочки Марії, що була замужем за священником Юліаном Дуцком у с. Лелюхові Новосанчівського повіту. Туди до Никифора доходили найгірші вісті не лише про свавілля «москалів», але й відступаючої австро-угорської армії, яка причину своєї поразки бачила у зраді «українців» та «москвофілів» і з жорстоким садизмом мстилася на них, організуючи масові страти національно свідомої української інтелігенції. Один тільки військовий суддя Загурські зі Львова видав понад 100 присудів смерті над українцями і сам був особисто присутній при їх виконанні (Лозинський М. *Галичина в рр. 1918-1920*, Нью-Йорк, 1970, с. 17).

Хтось доніс Лещишаку, що австрійки в Дрогобичі повісили його єдиного сина Євгена, жінку знасилували, майно розграбили, а хату запалили. Через Лемківщину (й околицю Лелюхова) проходили масові транспорти інтернованих українців, яких в жахливих умовах австрійці направляли в Талергоф та інші концентраційні табори. Арешти «українських сепаратистів» та «русофілів» відбувалися і в Горлицькому повіті. Для австрійських солдатів кожен, хто мав зв'язки з Росією (а Україна

Григорій Пецух. «Пригода», дерево. 1962 р.

була її складовою частиною), був «державним» злочинцем.

5 вересня 1914 р. у Горлиці прибула із Зальцбурга 60-членна каральна експедиція німецьких жандармів, яка розгорнула масові арешти, самосуди та розстріли. Вже вранці 6 вересня на подвір'ї Горлицької тюрми був прилюдно розстріляний священник Максим Сандович. Подібні розстріли й вішання невинних людей проводилися і в інших повітах Лемківщини. 14 вересня в Новому Санчі був прилюдно розстріляний друг Лещишака Петро Сандович (батько 10 дітей), священник із Брунар, разом з сином Антоном. Арештовані були майже всі священники «русофільської» орієнтації: Качмарчик із Більцаревої, Мохнацький із Чирної, Макара із Угорців, Чертежинський із Бобрків,

Гукевич із Полянчика, Полошинович із Середниці, Чайковський із Тарнави, Генсіорський із Кальниці, Грабець із Лупкова, Коропас із Кривого, Гнатиневич із Кривичі (з трьома синами), Венгрінович із Тилича (з двома доньками), Прислопський із Жегестова, Козловський із Поворозника, Дуркот із Лабови та сотні інших. Майже всіх їх вивезли в Талергоф (Гардий П. *Военные преступления Габсбургской монархии...*, USA, 1964). Один із в'язнів Талергофа так описав атмосферу, яка панувала в Горлицькому повіті восени 1914 р.: «Хапали всіх без розбору, в першу чергу інтелігентів: священників, чиновників, учителів, адвокатів, студентів, навіть молоденьких гімназистів (...) В тюрмі ставились до них гірше, ніж до кримінальних злочинців» (Там же, с. 179).

Н. Лещишак був безпосереднім свідком усього того. Він на власні очі бачив арешти і страти невинних людей, серед яких було чимало його друзів і знайомих. Він знав, що і його арешт є лише питанням часу. Не безпідставно передбачив, що австрійські «каратели» разом з ним арештують теж дочку та зятя. Його нерви не витримали такого навантаження. В стані глибокої психічної депресії (і душевної хвороби) 19 жовтня 1914 р. він поклав на себе руки: на плембані в Лелюхові перетяв собі бритвою горло. Селяни негайно повезли його в мушинську лікарню де він ще прийшов до свідомості. Висповідався, прийняв святі тайни і умер 27 жовтня 1914 р. Парох із Вікової Філарет Ямінський поховав його біля лелюхівської церкви. На його могилі довго стояв дубовий хрест, який було знищено лише після виселення з Лелюхова лемків в рамках акції «Вісла» 1947 р. Сьогодні могила Лещишака зрівняна з землею і лише одна старожилка села Степанія Митро-Припутен (1917 року народження) зуміла ідентифікувати її.

Отак трагічно закінчилося життя священика, який створив першу самостійну збірку фольклору лемківського села Білична, сьогодні теж зрівняного з землею. В тому селі уціліла лише мурована церква св. Архангела Михайла з 1792 р. В 60-70 роках вона служила хлівом для овець місцевого сільськогосподарського маєтку – PGR. Так, дорогий читачу: в храм Божий польські шовіністи запирали вівці лише тому, що це був «український» храм! І це робилося в часі, коли поляк Кароль Войтила став найвищим представником Католицької церкви – римським папою Яном Павлом II. Про церкву ніхто не дбав. Гонтова стріха на ній згнила і завалилася. Храм став навіть для вівчарні непридатним. Його би теж зрівняли з землею, якби не чесний римокатолицький священик в с. Ізби Мечислав Чекай. Він роздобув гроші і подбав про його реставрацію. Сьогодні величава церква св. Михайла (перетворена у католицький костюл) стоїт в лісі під горою Лацкова як одинокий свідок того, що тут колись було село і пульсувало активне життя.

І ще є на цвинтарі над церквою залишки кількох кам'яних хрестів, між ними і намогильний хрест Андрія Лещишака, Никифорового бать-

ка, а на подвір'ї його рідної хати – розвалини колишньої калпичі. Камінні хрести старанням о. Чекая теж реставровані.

Не менш трагічною була і доля потомків Никифора Лещишака. Як відомо, в нього було четверо дітей. Наймолодша дочка Олга, як ми вже згадували, померла в молодому віці від туберкульозу. Дальша Марія Дупко з чоловіком Юліаном із Лелюхова повернулася в Східну Галичину. В неї було п'ятеро дітей, які розійшлися по світі. Вони, або їхні потомки – Дупки, Гумовські, Серкезі, Сингелевичі, Павлюки – живуть у Польщі, Пінсбурзі, Львові, Ужгороді та інших містах. Кілька з них зазнало репресій і на власній шкірі випробували «сласті» концтаборів Сибіру. Син Євген умер у Ляйпцігу 1945 р., дочка Наталія Гаєць – у Філядельфії 1975 р.

А якою була доля рукописів Никифора Лещишака? Вони безслідно пропали. В архіві краківського Етнографічного музею зберігся лише фрагмент переписаний Франком і висланий Коперницькому – 225 лемківських пісень, головним чином, балад та тзв. «лемківських краков'яків». Та і це торзо представляє неабияку вартість для фольклористики. Першим звернув на нього увагу співробітник краківського Етнографічного музею Болеслав Лопушинський в 1968 р. Пізніше рукописом зацікавились львівські науковці Б. Борисов, О. Дей, М. Мороз та, зокрема, празький україніст Орест Зіліньський, уродженець с. Красна Кроснянського повіту, який теж 1976 р. загинув загадковою смертю у Вигорлатських лісах на Словаччині. Він опублікував кілька пісень із збірника Лещишака на сторінках варшавського «Нашого слова» (1973, чч. 35-41). На жаль, ніхто з дослідників рукопису Н. Лещишака не мав найменшого уявлення про автора. Відомими було лише його ім'я і прізвище, нічого більше.

Я зацікавився рукописом Лещишака ще наприкінці 60-х років (під впливом О. Зіліньського), однак у 1970 р. внаслідок політичної «нормалізації» у Чехо-Словаччині мене було звільнено з роботи в університеті і моє зацікавлення рукописом припинилося. Лише влітку 1980 р. є поїхав у Краків. Не маючи жодної посвідки чи рекомендації, яка б мені надавала право працювати в закордонному архіві (тоді я працював

робітником-кочегаром на одній із пражських котелень), я відвідав архів Етнографічного музею і пояснив директору Едварду Валигурі в чому справа. Він не тільки дозволив мені працювати в архіві, але й виготовив для мене мікрофільм цілого рукопису Лещишака. В лютому 1987 р. я здійснив експедицію на Лемківщину, під час якої знайшов деяких родичів Лещишака, відвідав Біличну, Ізби, Висову, Зиндранову тощо. На підставі зібраних матеріалів я написав нарис про життя невідомого збирача лемківського фольклору і підготував до друку рукопис його збірки, назвавши його інципітом однієї з пісень «Стоїть липка в полі». Ніхто не захотів мого рукопису видати, оскільки я був тоді дисидентом і мав сувору заборону друкуватися. В 1989 р. у Пряшеві не допустили мене навіть на Франківську конференцію, де я хотів виголосити доповідь про взаємини Н. Лещишака з І. Франком.

В 1988 р. моїм рукописом зацікавився директор Канадського інституту українських студій Богдан Кравченко. В 1992 р. КІУС в Едмонтоні видав його окремою книжкою, яка викликала значне зацікавлення, головним чином, серед заокеанських лемків.

На підставі цього зацікавлення я в тому ж 1992 р. опублікував в нью-йоркському щоденнику «Свобода», кліфтонському місячнику «Лемківщина» та варшавському тижневику «Наше слово» заклик під назвою «Нашадки Никифора Лещишака відгукніться!» Відгукнулись не лише нашадки, але й інші люди, яким була відома діяльність забутого діяча лемківської культури.

На підставі новопроданих матеріалів я написав нову працю про Никифора Лещишака, яка увійшла до другого видання книжки «Стоїть липка в полі», що її на кошти Олександра Кобаси, лемка із Маджини Великої, який нині живе в США та його дружини Ольги, видала новозаснована фундація «Карпати» в Пряшеві.

Я вірю, що ця книжка викличе зацікавлення Лещишаком і в Україні. Він заслуговує на те.

Микола Мушинка, Пряшів

* «Стоїть липка в полі». Збірник лемківських народних пісень Никифора Лещишака із спадщини Івана Франка. Упорядкування, вступ, словник і додатки: Микола Мушинка. Редакція: Олесь Мушинка. Обкладинка: Сергій Панчак. Бібліотека ОКО № 1. Фундація «Карпати», Пряшів, 1996. 148 стор.

Образотворчий світ художника

Скульптор Володимир Ропицький живе у Львові на вулиці Юрія Федьковича – славетного поета Буковини і діяча української культури. Корені родини Ропицьких походять з Західної Лемківщини – містечка Тилич, відомого з сивої давнини: через нього проходить битий шлях на Словаччину, Угорщину, курорт Криницю та Мушину, а також Санч і Краків.

Коли до 100-річчя від дня народження Никифора Дровняка – всесвітньо відомого українського митця лемківського походження – було відкрито музей на Лемківщині в місті Криниці (Польща), перед Об'єднанням лемків постало питання про виготовлення пам'ятини дошки – бронзової таблиці славетному Малереві. До товариства «Лемківщина» у Львові звернувся П. Шафран і голова Об'єднання В. Шлянта. Виконання було надане Володимирові Ропицькому, що цілком природно. З дитинства знав він славетного Малера майбутній митець, з розповідей батьків, які надали притулок Никифору з матір'ю в містечку Тиличі. Дровняк не раз малював тилицьку церкву. Скульптор з приємністю та великою відповідальністю взявся за цю роботу і створив барельєф («пшоскорізьбу») у бронзі з написом українською та польською мовами.

В липні 1996 року під час «Ватри» пам'ятку дошки буде встановлено на музеї Никифора – Епіфанія Дровняка. Саме це ми називаємо спадкоємністю поколінь в культурі народу.

Культура нації. Її творить Етнос. Її творить кожна родина.

Батьки Володимира Ропицького, заможні господарі Адам і Параскевія з любов'ю обробляли каменисту землю, яка упродовж віків годувала лемків, ростили чотирьох дітей. В 1946 році – 50 років тому – сім'ю Ропицьких вивезли до Іловайська, що на Донеччині, де вони перебували рік. В 1947 році намагались повернутися на рідну Лемківщину, але в Харкові батька Володимира – Адама заарештували. Тоді лемки – односельчани пікетували в'язницю, вимагаючи його звільнення. По двох місяцях поневірянь сім'я Ропицьких опинилась не на Лемківщині, а в селі Маринопіль на Івано-Франківщині.

Саме тут 11 листопада 1953 року народився у них син. Батьки назвали його Володимиром на честь Київського князя. В Маринополі він закінчив 9 класів. А далі любов до краси, передана генами батьків і виплекана чарівністю лемківських гір, привела його в Косівський технікум народних художніх промислів (1971 р.), де Володимир опанував художню обробку дерева, каменю й кості. Після технікуму він продовжував навчання у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (з 1991 р. – Академія Мистецтв).

Сьогодні Володимир – не лише відомий в Україні художник, член Художників України та Клубу Українських Митців (КУМ) у Львові. Його творча

діяльність, багатогранна й неповторна, розпочалася ще в студентські роки. Ропицький – учасник Всеукраїнських художніх виставок в містах Київ, Львів, Тернопіль, Харків; художніх виставок у Росії (м. Москва – 1987, 1988 рр.), Міжнародних симпозіумів зі скульптури в м. Переславі-Залеському (Росія 1989 р.), в м. Дзінтарі (Латвія – 1990 р.). Брав участь в Міжнародному симпозіумі скульптури в камені в м. Одеса (Україна – 1991 р.), у Всесвітньому бієнале українського образотворчого мистецтва (Бельгія – 1993 р.), у м. Кокеларе (Бельгія – 1994 р.), Першому Євро-фестивалі симпозіуму зі скульптури в камені (на пленері) «Євроскульптура-94» у м. Каре (регіон Бретань, Франція).

У 1991-1995 роках Володимир Ропицький створює пам'ятник Романові Макомацькому (Різняку), який очолював спецбойку УПА (м. Трускавець) пам'ятну таблицю до возз'єднання ЗУНР з УНР, пам'ятну таблицю на честь проголошення Відновлення Української Держави у 1941 році у Львові, меморіальну таблицю професорові Львівського університету М. Лазаренку. Він автор ряду пам'ятників відродження Української нації, Гарсові Григоровичу Шевченкові у м. Чорткові, м. Збороні на Тернопільщині та с. Сновичах на Золочівщині.

Як знаний скульптор Володимир Ропицький був організатором Першого міжнародного симпозіуму скульптури в камені в місті-курорті Трускавці з 3 по 26 серпня 1995 р., в якому взяли участь митці з України (Львів, Київ, Миколаїв, Переяслав-Хмельницький), США (м. Блуклін), Польщі (м. Люблін).

Твори учасників пленеру «Камінь-95» не тільки визначили один із шляхів розвитку української скульптури, але зробили спробу – успішно – діалогу з інтелектуальною атмосферою світу, естетичними традиціями сьогодення.

Народжується новий день. Він принесе нові імена, нові задуми, нові роботи та нові ідеї.

Володимир Ропицький працює над скульптурним портретом генерала УПА Романа Шухевича (псевдо Тарас Чупринка), приймає участь у створенні фільму про минулу мистецьку акцію в Трускавці «Камінь-95», організовує пленер малярства «Стожари» і міжнародний пленер скульптури в камені «Неоліт», що Майстрові Пінзелю присвячується. «Українському Мікельанджело Івану Георгію Пінзелю (середина XVIII століття) – Володимир Ропицький (кінець XX)».

Культуру нації творить кожен з нас. Культуру народу збагачує спадкоємність поколінь.

Степан Кіщак,

Член Правління товариства «Лемківщина» у Львові

Олена Падовська,

кандидат мистецтвознавства

Не мелем, не мелем...

Народна пісня з Лемківщини

Не мелем, не мелем, не мелем, не мелем,
Забрала нам вода млин.
Забрала нам штири кола
І тот камін, што молола.
Не мелем, не мелем, не мелем, не мелем,
Забрала нам вода млин.

Лем ти-си, лем ти-си, лем ти-си, лем ти-си,
Моя мила спомни си.
Спомни собі тоти часи, як ми разом гуси пасли.
Лем ти-си, лем ти-си, лем ти-си, лем ти-си,
Моя мила спомни си.

Не мелем, не мелем, не мелем, не мелем
Забрала нам вода млин.
Забрала нам штири кола
І тот камін, што молола.
Не мелем, не мелем, не мелем, не мелем,
Забрала нам вода млин.

Нич-ся мі не видит, нич ся мі не патрит
Лем млинарське ремесло.
Встану рано, пуцу кола,
Обійду млин доокола.
Юж мелем, юж мелем, юж мелем, юж мелем,
Принесла нам вода млин.

Юж мелем, юж мелем, юж мелем, юж мелем,
Принесла нам вода млин.
Принесла нам штири кола
І тот камін, што молола.
Юж мелем, юж мелем, юж мелем, юж мелем,
Принесла нам вода млин.

*Від п. Марії Фуртак в Мендзижечі, уродженій
в Лосі к. Горлиць записав Михайло Ковальський*

Іван Головчак

Одкаль лемки взялися у рідних горах?
Одталь, одкаль вшитки люде на просторах...
У печерну еру, в сиве бездержав'я
Небо з ґрунтом їх створило так, як ріжнотрав'я.

І одтовди жили в себе дома вічно.
Для порозуміння власни гвари мали,
Котри їх втішали завсе так магічно,
Докля з гір їх вшитких не депортували.

Гнеска розшмарени та по цілім світі,
Но надію автохтони не втрачаючих:
Виростають їх потомки, внукам діти...
Їм в генах отчи гори воскресают.

Богдан Ігор Антонич

На шляху

Обплтений вітрами ранок
шугне, мов циганя, з води
і на піску кричить з нестями,
обсмалений і молодий.

Ріка зміяста з дном співучим,
хвилясто хльостають вітри,
і день ховає місяць в кручу,
мов в кишеню гріш старий.

Клюють ліщину співом коси,
дзвенить мов мідь, широкий шлях.
Іде розсміяний і босий
хлопчина з сонцем на плечах.

Косовиця

Немов брусок, гострить скінчивши,
косар за пояс сонце вклав.
Аж день розкрився ширше й глибше,
як він засукував рукав.

Слова співучих сіножатей
покошені до строф лягли.
Вже труд натхнений і крилатий
скінчився, й піт з чола зітри.
22 березня 1935

Наука

Навчися в теслів ремесла,
навчись тесати слово.
Весна лірична відплила,
теслярське літо знову.

Горю молитвою сокири,
ношу із срібла строфи.
Летять слова в співучий вирій
під неба синім мохом.

Російська єресь у Вселенській Православній Церкві а Українська Православна Церква

Згідно з законами-канонами православних церков, помісні православні церкви в поодиноких країнах мають право на незалежність-автокефалію (з грецького: «Свою, власну голову!»)

І так після розпаду царської імперії в 1917-1918 роках повстали незалежні держави: Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Польща. Державні влади цих нових, незалежних від Росії, країн задбали, щоб православні церкви на їх територіях були незалежними від давнього московського імперського і на послугах російського імперіалізму, релігійного, православного осередка-центру підпорядкованого перед революцією 1917 р. Церковному синодові, нагляданому царським оберпрокурором до справ Православної церкви в російській імперії.

Після революції 1917 р. Церковний синод відновив Московський Патріархат, знесений царем Петром І, який не терпів жодних виїмків у своєму самодержавію та встановив саме Церковний синод, яким сам керував.

Влади нових держав добре знали, що значить московський центр Православної Церкви і яким саме є загрозою для вільних суспільств, коли стоїть на послугах інтересів російської імперії.

Крім того єндецькі, скрайно католицькі влади Польщі мали також свої старі плани повного підкорення Православної церкви своїм старим, з-перед століть намірам – але це зовсім друга історія, що мала своє місце в ІІ Речіпосполитій до 1939 року і була продовжувана після 1944 року.

Стремління державних влад нових держав до здобуття для своїх православних церков автокефалії протиставився так Московський Патріархат з патріархом Тихоном, як і православні єпископи в поодиноких країнах – росіяни по національності, сповнені імперським, російським духом та вірні ідеї «єдиної, неделимої матушки Расії»!

Признання автокефалії церквам в поодиноких країнах проходило бурхливо, з великими перешкодами з боку російських єпископів на місцях і самої Москви.

Автокефалію тим церквам признав Вселенський Константинопольський Патріарх беручи до уваги, що в різних часах, в міру поширювання російської імперії московські царі веліли православній російській церкві прилучати в свою юрисдикцію православні церкви підкорених країн, не питаючи о згоду Вселенського Патріарха, якому канонічно ці церкви перед тим були підпорядковані.

Сама російська Православна Церква була до 1458 року підпорядкована київській митрополії (хоч від 1354 року добилася від Вселенського патріарха згоди на постійну резиденцію київського митрополита у Москві!)

Після падіння Константинополя у 1453 р. під навалю турецької інвазії та поневолення Візантійського Патріархату, московські митрополити з року на рік демонстрували щораз більшу свою незалежність та окремішність від Константинополя.

Від 1461 року московські митрополити іменують себе «митрополитами московськими і всея Руси», замість як дотепер «митрополитами київськими і всея Руси», мимо того, що згоди на зміну титулу і заснування нової московської митрополії, що була б митрополією «всеї Руси» від Константинополя не мали!

Аж до 1589 року, коли то царгородський патріарх Єремія ІІ взяв участь в утворенні московського патріаршества, московська православна митрополія, а через це і ціла московська Православна Церква була неканонічною, іменно через 140 років!

Від коли Москва стала столицею патріархату, проявляла аrogантну погорду для Візантії, проголошуючи накінець,

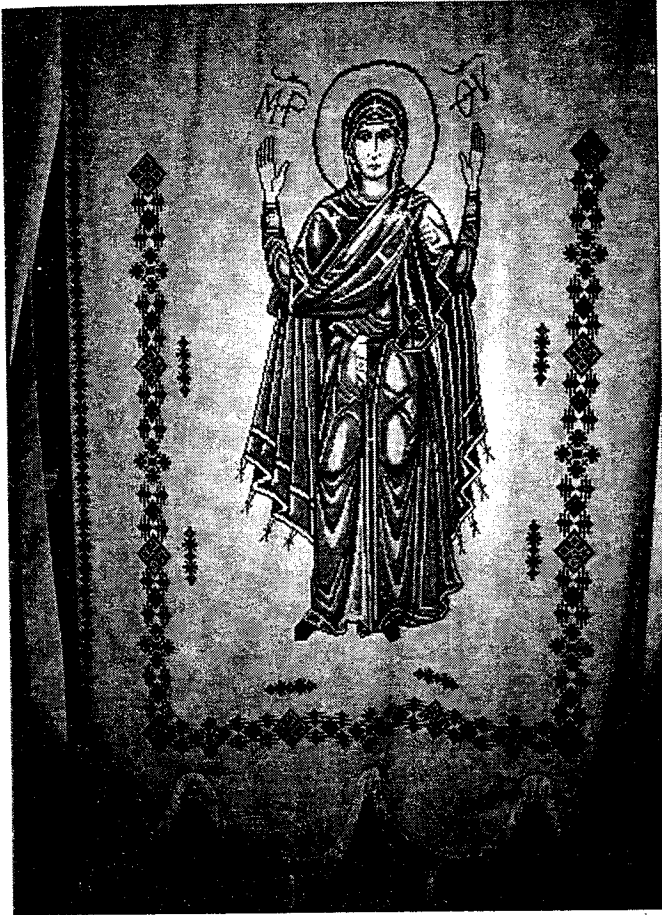
що над Босфором, в турецькому ярмі, правдива православна віра завмирає, а Константинополь – П Рим загинув і більше йому не бути, натомість правдива православна віра знайшла прибіжище у Москві – ІІІ-тньому Римі!, а ІV-ому Римові вже не бути. Московський імперський цар став опікуном та оборонцем православія у цілому світі. Імперським москвинам забажалося повторити – змалпувати знамениті, блискучі часи візантійської імперії. Православна московська церква в самодержавному, тоталітарному російському царстві стала на послуги імперській Росії, особливо від часів царя Петра І.

Скористався з опих взірців також і – не менший від царя Петра І самодержавець – Йосиф Вісаріонович, що був майстром у використуванні різних сил до спрягання їх в здійснювання своєї імперської мети. Для камуфляжу перед своїми західними союзниками, а передусім для обману західних демократичних суспільств Сталін наказав своїм посіпакам з НКГБ відшукати в концтаборах ГУЛаг-у ще не помордованих єпископів російської Православної Церкви (з бувших 140 єпископів опіліло ледве 7-ох!, коли з Української Автокефальної Церкви, що існувала в Україні від 1918 р. по останні роки 1920 не опілів ані один владика!) і велів відтворити в Москві православний патріархат даючи йому – на взір царських оберпрокурорів – наркома (народного комісара) до справ віросповідань, що після директив Політбюро ВКП(б) – (Всесоюзної комуністичної партії більшовиків) а опісля КПСС (Комуністичної партії Советського Союзу) і НКГБ, вирішував кожне питання з обсягу релігії, життя Церкви в СРСР, добору кандидатів так на богословські студії, священників а вже особливо кандидатів на висвячення в єпископи!

Після загарбання території Прибалтики, Польщі, Чехословаччини (поблагословеного Рузвельтом і Черчілем так на конференції в Ялті як і потім в Потсдамі під Берліном у 1945 р.!) Московський патріархат на доручення НКГБ всюди слав своїх «митрополитів», що мали заводити московські православні порядки (в першу чергу русифікацію церков!) а місцеві служби безпеки (в Польщі УБ, потім СБ) керовані через довірених представників-спеціалістів з НКГБ, арештували опорних єпископів (у Польщі митрополита Діонізія) противних відректися від константинопольської автокефалії і підпорядкуватися московському патріархові! «свої», прислані Московю «митрополити» та застрашені і малого серця єпископи слали «на колінах» грамоти московському патріархові «ласкаво прийняти» їх церкви на «лоно» церкви-матері» очевидно російської (що на ділі була лютотою мачухою!), відрікаючись рівночасно від автокефалії константинопольської як «неканонічної як єретичної»!

Справи з тих часів пов'язані з Православною Автокефальною Церквою в Польщі подрбно представив Казімеж Урбан у своїй габілітаційній дисертації п.н. „Kościół Prawosławny w Polsce 1945-1970 (z zagadnień stabilizacji życia kościelnego)”, Kraków 1992. В тій праці також прикликані є видержки письма нинішнього митрополита варшавського цієї Церкви Василя до Уряду до справ Віроісповідань (відповідник московського відомства, що в узгодженнях зі спеціальними службами вирішував, як і його московський начальник, всі питання церков – навіть в деяких роках 1950-1953 також справи латинського костьола!) в справі повної польонізації Православної Церкви у Польщі, що узгіднював також з московським патріархом! Відповідні розділи про ці питання можна знайти також у праці Євгена Міроновича: „Białorusini w Polsce”, вид. PWN 1993.

Тепер після розпаду советської імперії а через це і московського диктату в православних церквах країн бувшого

Мати Божя «Оранта» з мозаїки Софійського собору в Києві (XI ст.) на вишиваній хоругві в церкві в Команчі

советського «лагеря» на денне світло вийшли всі неправоти сталінських, російських православних владик, наставлених на митрополіч та єпископські столиці з волі і за вказівками спец-служб КГБ. Кризи, дуже поважні, переживають православні церкви Болгарії, Румунії, Сербії, б. Чехословаччини, лише у Польщі царить-благоденствує повний московський спокій і порядок! Державні влади тих країн разом зі здоровими кругами своїх православних церков звертаються до Константинополя з проханням повернути канонічну юрисдикцію (правовий стан) Візантійського Вселенського Патріярха. Звертаються з цими вимогами не лише єпископати православних церков в Україні, Естонії, Латвії, Литви але також і поодинокі православні парохії в Білорусії, тому що єпископат білоруської православної Церкви а особливо мінський митрополит Філарет це заїла російська імперська структура, подібно як православний єпископат православної Церкви у Польщі з років 1918-1922.

Вселенський Патріярх прийняв весною 1995 року в свою юрисдикцію українські православні церкви в діаспорі (Західня Європа, Америки і тп.) на їх прохання, чим до решти розлютив московського патріярха і російських шовіністів з РПЦ, що ті церкви цілий час визнавали і визнають даліше за неканонічні, бо не хотіли визнати юрисдикції московського Патріярхату!

Вселенський Патріярх визнав право помісних церков, країн зневолених та підкорених сталінською імперіальною истемою, зірвати накинене «православно» кагебістськими чиновниками насильство сталінських часів право позбутися негативних наслідків кагебістських звичок заведених в сталінській імперіальній тоталітарній системі в тих церквах і прийняв останньо (22 лютого 1995 року) у свою канонічну опіку естонську Православну Церкву, чим довів

до крайности великодержавних російських імперіальних шовіністів так з політичних як і з церковних середовищ. Протести винесли і Московський Патріярхат і особисто президент Російської Федерації, чим доказали, що чорносотенний, шовіністичний імперіальний союз Кремля і Морсковського Патріярхату господствує без змін, а всякі декларації про демократизацію, відродження, покуту, аполітичність Православної Російської Церкви це звичайне базікання для обманування наївних людей.

І так від весни 1995 року криза у взаємних відносинах православних патріярхатів Вселенського і Московського почала входити у дуже гостру фазу. Московський Патріярхат не післав вже свою делегацію до Греції на острів Патмос (на Егейському морі), де 25 вересня 1995 року святкували 1900-ліття написання св. Апостолом Євангелистом Йоаном св. книги «Апокаліпсис» («Откровеніє», «Об'явлення»). Вслід за рішенням Московського Патріярхату не післали там своїх делегацій російські православні церкви Америки (підпорядковані московському Патріярхові) та найвірніша з вірних московських церков-дочок Московського Патріярхату – Польська Автокефальна Православна Церква з найвірнішим Москві митрополитом варшавським Васілієм!

23 лютого 1996 року московський патріярх під час врочистого служіння в кафедральному храмі Богоявління Господнього в Москві не назвав імена Варфоломія I, Вселенського Патріярха Константинополя.

В комюніке-повідомленні Заграничного бюро церковних відносин РПЦ-Московського Патріярхату, опублікованого цього-ж 23 лютого, поінформовано про «поважне порушення Вселенським Патріярхом всяких основних канонічних правил, що діють в православному світі по відношенні до визнання автокефалії Естонській Православній Церкві Вселенським Патріярхом від 22 лютого 1995 року.

І так порушення «святої, московської, імперської території», збудованої насильством, гвалом, з приниженням канонічних правил православного мира, виявлення волі волелюбних православних естонців, скинення московського імперського диктату також в області віроісповідування та організації церковного життя стало і причиною – остаточною (бо дійсно їх багато-багато!) російської ересі у Вселенській Православній Церкві.

Після інформації Київського радіо «Всесвітня служба радіо Україна» від 6 березня 1996 р., Українська Православна Церква-Київський Патріярхат вишле в близькій будучині делегацію владик тої-ж Церкви, очолюваною Святішим Патріярхом Філаретом, до Константинополя на розмови зі Святішим Вселенським Патріярхом Варфоломієм I в справі прийняття УПЦ-КП на лоно Вселенської Православної Церкви, що повернуло б канонічний стан української церкви з-перед 1458 року, чи навіть 1454 року! (з перервою на існування рівнобіжної київської митрополії з XV-XVII століть незалежної від Москви, що була в канонічній лучності з Візантією!).

Останні події у Вселенській Православній Церкві, спричинені імперською арогантією РПЦ, доказують наявно агентуральність Автономної Української Православної Церкви підпорядкованої Московському Патріярхатові, що разом з ним стає з дня на день разом зі своєю «церквою – злющою мачухою» в ересь і явне служіння московським імперіальним інтересам.

Відноситься це зрештою і до інших церков узалежнених від московського Патріярхату, що не хочуть подбати про свою належну ім дійсн у автокефалію. Приклад нещастя, що стрічає многострадальну Білорусь від імперського загарбницького, антидемократичного, московського ненаситства просто поражає.

Вроцлав, 8.03.96.

Лев Галь

Про Ватру '95 писали...

О тим, же в Ждині одбудеся «Лемківска Ватра '95» найбільше писало «Наше слово» на «Лемківській сторінці», але і польська преса тіж о тим писала.

TYGODNIK GORLICKI Nr 25, 23.06.1995 r. „Cerkiew w Zdyni”. „(...) Ze Zdyni pochodził Paweł Chylak, pierwszy Łemko, który wyemigrował do Ameryki w 1869 r. Po wojnie, gdy ludność łemkowską wysiedlono wieś znacznie opustoszała. Obecnie liczy ok. 215 mieszkańców, i w tym ok. 70% są to Łemkowie, którzy powrócili tu po 1956 r. z ziem zachodnich. Od kilku lat w Zdyni z początkiem lipca odbywa się „Watra” czyli Święto Kultury Łemkowskiej. (...) Urszula Birek”.

НОВЕ ЖИТТЯ ч. 25 від 24.06.1995 р. «Лемківська Ватра». «У Ждині за словацько-польським кордоном, недалеко Берехова відбудеться XIII Свято лемківської культури – «Ватра '95». Ця пленерова, своєрідна імпреза проходить кожного року в другій половині липня на поляні, горбочку біля села Ждиня. Цього року свято розпочнеться в п'ятницю 21 липня, а закінчиться увечері в неділю 23 липня. З концертами будуть виступати лемківські художні колективи з різних країн».

TYGODNIK GORLICKI Nr 29, 21.07.1995 r. „Łemkowskie święta i imprezy folklorystyczno-artystyczne”. „W południowych gminach Ziemi Gorlickiej, w gminach Uście Gorlickie i Sękowa odbywa się co roku cały szereg łemkowskich imprez folklorystycznych i artystycznych. (...) Najważniejszą imprezą folklorystyczną jest Watra, czyli Święto Kultury Łemkowskiej. Pierwsza Watra odbyła się w 1983 r. w Czarnej koło Uścia Gorlickiego, w naturalnym leśnym amfiteatrze pod Bardiów Wierchem. (...) Od 1989 r. Watra odbyła się w Zdyni. W ubiegłym roku w imprezie tej uczestniczyło kilkanaście tysięcy osób, a wśród obcokrajowców byli m.in. goście z Ukrainy, Kanady, Francji, Słowacji, m.in. zespół „Kumowie” z Preszowa. Ogółem podczas imprezy wystąpiło 38 zespołów folklorystycznych. (...) Urszula Birek”.

НІЕ ТЫЛКО „ВАТРА”. (...) Przedstawiamy Państwu wywiad z Wacławem Szlantą – przewodniczącym Zarządu Głównego Zjednoczenia Łemków. **KIM SĄ ŁEMKOWIE?** Jest to etniczna grupa o dość dużym poczuciu odrębności regionalnej, używająca własnego dialektu, ale bezprzecnie o korzeniach wschodnich, wywodzących się z dawnej Rusi, a obecnej Ukrainy. Wśród Polaków funkcjonowała i funkcjonuje nadal terminologia „Rusin”, „Ruskie”, „na Ruskim” – sami Łemkowie jeszcze w moim dzieciństwie mówili o sobie „zme Rusnaky” („jesteśmy Rusnakami”). **PLANY ZJEDNOCZENIA?** Chcielibyśmy, by wydawany przez nas kwartalnik „Watra” był miesięcznikiem. Pragnęlibyśmy, aby następnym roku nasze święto kultury łemkowskiej zostało zauważone przez dziennikarzy z całego świata. Potrzebne jest stworzenie łemkowskiej izby pamięci lub drugiego muzeum (pierwsze działa w Zydranowej). Niezbędna jest również promocja turystyczna regionu – będzie-

my starali się robić to może z Urzędem Miasta, może z innymi zainteresowanymi. Mamy przygotowany projekt folderu ukazującego wszechstronne walory turystyczne naszego regionu. Rozmawiał Krzysztof Mikruta”.

GAZETA GORLICKA Nr 7(59), lipiec 1995 r. „21-23 lipca Zdynia '95 XIII ŁEMKOWSKA WATRA”. Zdynia po łemkowsku Żdynia, znaczy – czekaj na mnie. Żdynia czeka na Łemków rozsianych po całej kuli ziemskiej, aby przyszedli na zew pieśni: – Hory, hory... naszy Beskidy... naszy Karpaty... W piątek 21 lipca o godz. 11-tej rozpoczęcie „Watry”, starosta PIOTR CZUCHTA zapali ogień, symbolizujący rodzinne ognisko – przyjaźń, wiarę, nadzieję. (...) Co będzie na tegorocznej „Watrze”? Spodziewany jest przyjazd wiceministra kultury Michała Jagiełły. Będą przedstawiciele konsulatów, władz wojewódzkich. Spodziewanych jest ok. 7 tys. uczestników, gości i Łemków z województw nowosądeckiego i krośnieńskiego, z Ziemi Zachodnich Polski, z Ukrainy, Słowacji, Niemiec, USA, Kanady, Francji, Szwecji. (...) (e)”.

По проведенню «Ватри '95» показалося дуже дописив в пресі. Очевидно, найбільше помістило «Наше слово». дуже великий репортаж з «Ватри '95» написала п. редактор Наталя Кравчук і помістила на «Лемківській сторінці» в «НС» ч. 31 від 6 серпня 1995 р. – «XIII Свято лемківської культури ВАТРА '95 – Пізнатися і зрозуміти».

GAZETA KRAKOWSKA Nr 169, 24.07.1995 r. „Zgasta Łemkowska Watra. Od folkloru do porozumienia”. „Po raz trzynasty odbyła się w Zdyni, położonej w gminie Uście Gorlickie „Łemkowska Watra”, impreza sławiąca folklor, obyczaje i kulturę narodu tragicznie wypędzonego ze swej ziemi przed prawie 50 laty. Od niedawna dla potrzeb organizacyjnych Święta Kultury Łemkowskiej powstał specjalny ośrodek z zadaszoną sceną, która chroni prezentacje artystyczne przed deszczem i słońcem. „Watrę” rozpalono w miniony piątek. Do Zdyni na trzydniowe święto przybyło kilka tysięcy Łemków ze wszystkich stron Polski i świata. (...) Witając gości Wacław Szlanta – przewodniczący Zjednoczenia Łemków powiedział, że „Watra” winna być pomostem jednoczącym ludzi, umożliwiającym międzykulturowe porozumienie. Wiceminister Michał Jagiełło stwierdził, że nie ma większej ojczyzny bez szacunku dla małej ojczyzny.

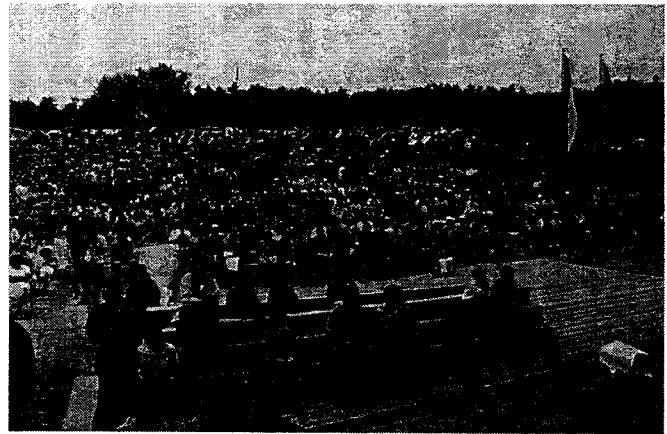
Obiecał dbać o potrzeby finansowe i materialne Łemków, związane ze sprawami kultury. (...) Korzystając z okazji „GK” zapytała wiceministra Jagiełę, jak dzielono środki finansowe na wspieranie kultury? – Dzielimy to, czym dysponujemy, a nie wystarcza na wszystkie potrzeby. Z całego budżetu kultura polska otrzymuje 99% pieniędzy, dopiero resztę dostają mniejszości narodowe, to są autentyczne grosze, dobrze, że pomagają im samorządy. (...) Opuszczając „Watwę” napotkaliśmy Marię Rudnicką ze Lwowa, urodzoną przed laty w Zdyni. Rodziną miejscowość opuściła jako 19-latką i wraz z rodzicami wyjechała na Ukrainę. Przybyła obejrzeć ojcowiznę. – Mieliliśmy przed wojną 30 ha, panie, to był majątek, wszystko obrobione, ziemia urodzajna, plony bogate, aż się serce kraje z żalu. Dobrze, że choć ten festiwal jest, można spotkać przyjaciół, bliskich, odświeżyć zatarte przed laty wspomnienia. Za rok znowu przyjadę. (bit)”.

ŁEMKOWSKA WATRA. „Przez trzy dni małeńka Zdynia w Beskidzie Niskim była stolicą łemkowską. Odbywał się tutaj XIII Festiwal Kultury Łemkowskiej. Na „Łemkowską Watwę” przyjechało wiele tysięcy przedstawicieli tej społeczności ze wszystkich stron świata. „Gazeta Krakowska” przekazała już relację, dziś publikujemy fotoreportaż. (...) Tekst i zdjęcia: Stanisław Śmierciak”.

TYGODNIK GORLIICKI Nr 30, 28.07.1995 r. „Watwa w Żdyni po raz XIII” „(...) Co daje w ogóle ta Watwa? Watwa jest jednym z takich elementów, nie chciałbym tu użyć wielkich słów, które jednoczą jednocześnie wszystkich Łemków. Ci, którzy w 1947 roku zostali wygnani i rozjechali się po całej Polsce, na głos Watwy raz do roku w lipcu przyjeżdżają. Myślę, że ona skupia ludzi, że cementuje. (...)”.

SZTANDAR MŁODYCH Nr 164/165, 28.07.1995 r. „Dusza bojąca łemkowska”. „Dlaczego nas wygnali? Przecież my z dziada pradziada tu żyli. – Krótko powiedzieć? Łzy z oczu polecą. Ta ziemia nie obiecana, ale wymarzona. Tu z kolan byś nie wstawał, a serce ci pęka. Za co nam tak daleko stąd żyć? – Człowiek płacze, a później się cieszy, że znów przyjechał – tak mówią Łemkowie, naród żyjący w diasporze. Przyjechali z całej Polski, z Ukrainy i Słowacji, z Kanady i USA, z całego świata, 4-5 tys. ludzi na „XIII Łemkowską Watwę”. (...) Władza ludowa postawiła sobie za cel zdławienie Ukraińskiej Powstańczej Armii. W latach 1947-48 przeprowadzono akcję „Wisła” przeciwko nacjonalistycznemu podziemiu. Mieszkańców Beskidu Niskiego uznano za wrogów Polski, sprzymierzeńców UPA. Tak

naprawdę ukraińskie sotnie wojowały z dala od Łemków, a jeśli zapuszczały się w Beskid, to po to, by zarekwirować prosiaka, konie albo na akcję dywersyjną. Nie było komu tłumaczyć. (...) Odprawili panachyde w intencji Epifana Drowniaka, którego 3 razy wywozili, a on wracał na swoje ziemie, aż pozwolono mu zostać. (...) Wróci poczucie żalu: Rzeczpospolita nie chce zwrócić im lasów ani potępić akcji „Wisła”. Gdyby wrócić w swoje „Hory”. – Czekamy na sprawiedliwość – powtarzają. – A póki co, przyjeżdżają tu choć naoddychać się tym powietrzem i zobaczyć, gdzie tak dobrze żyło się nam i Polakom. – Więc jak dawniej było? – Krótko powiedzieć? Łzy z oczu polecą. Grzegorz Boguszewski. Andrzej T. Papliński”.

Є то великий фоторепортаж на цілу сторінку. Вибрав я з нього лем декотри «фрагменти» – цитати, бо вшитко не можна переписати, забраклуби місця в тому дописі. Тот допис є дуже добри написаний.

WIECZÓR WROCŁAWIA Nr 146, 31 lipca 1995 r. „Żeby tylko oddali ten las. (...) Łemkowska Watwa '95 była już 13. z kolei. Nie znam innej imprezy, którą można by z „Watwą” porównać. „Watwa” to jednak nie tylko festiwal łemkowskiej kultury, przegląd tego co z niej zostało. To także miejsce różnego rodzaju spotkań: rozdzielonych przez granice i przez czas ludzi, twórców i animatorów ludowej kultury, wreszcie miejsce dyskusji przedstawicieli różnych środowisk społeczno-politycznych Łemków. W tym roku – mam takie wrażenie – na „Watrze” nie widać było tak wyraźnej różnicy między „łemkowskimi” Łemkami, a Łemkami posiadającymi ukraińską świadomość narodową. Może to początek końca tak bolesnego dla tego środowiska podziału. (...) Na „małej Łemkowszczyźnie” (bo tak nazywają Łemkowie dolinę, gdzie co roku odbywa się „Watwa”) po prostu trzeba być. (...) Tekst i zdjęcia Jan A. Stępak”.

To також великий фоторепортаж на цілу сторону «Вечору Вроцлава». Автор того допису тіж добре зілюстрував «Ватру '95» в Ждніні.

GAZETA GORLIICKA Nr 8, za sierpień 1995 r. „Wertajcie domiw! Prijeżdżajte na «Watru!» – Dnia ne wystarczyt dla pereżytyja wszytkoho (...) Hej zabawa, zabawa aż do rana, Hej zabawa, zabawa ciu nicz... – Wiele znamiennych nazwisk, osobistości podczas oficjalnego otwarcia imprezy, w sobotę 22 lipca. Bylli wśród nich: wicemarszałek Senatu

Про Ватру '95 писали...

Закінчення з 13 сторінки

Zofia Kuratowska, wiceminister kultury i sztuki Michał Jagiełło, radca ambasady Ukrainy T. Starak, Dyrektor Biura d/s Mniejszości Narodowych Jerzy Bisiak, Szef Urzędu d/s Kombatanów i Osób Represjonowanych Aleksander Frydrych oraz licznie reprezentowani przedstawiciele lokalnych władz administracyjnych. O dużym zainteresowaniu imprezą niech świadczy chociażby fakt, że przybyło nań wielu dziennikarzy polskich i zagranicznych, migawki zaś z przebiegu imprezy przewijały się w serwisach informacyjnych telewizji ogólnopolskiej. (...) Beata Stępień-Warzecha”.

ГАЛИЧИНА ч. 122 від 23 серпня 1995 р. «Ждиня. Ждиня. Чекай мене!» В моїм серці – ЛЕМКІВЩИНА. Вже 50 років, як мешканці цих місць не з доброї волі покинули їх і тільки деколи відвідують свої пороги.

«Ждиня» – чекай мене! І люди чекають тої хвилини, коли можна буде вернутись до своєї хати, обійти поля і лісові хащі, відпочити над гірським потічком, напиться джерельної водиці. І багато з них повернулися б назавжди. В першу чергу ті, котрі під час зловісної акції «Вісла» 1947 року, були розселені по всій Польщі без права повертання додому. Повмирили діди і бабусі, постаріли батьки, та діти й онуки тягнуться до цього краю, бо нема сили, яка б знищила поклики рідної землі, отчого дому. (...) Жаль тільки, що деякі громадяни і сьогодні не розміють, а може не хочуть розуміти тієї біди, яка сталася. Коли наш колектив виступав з імпровізованим концертом на центральній площі в Криниць, якась пані дуже сердито сказала до сусідки: «Дивись, вони ще сміють співати тут по своєму, ще мають на щось надію». (...) Степан Криницький. Голова товариства Лемківщина».

Є то великий репортаж на цілу сторінку «Галичини», написаний заступником голови СФЛ на континент Європейській.

НОВЕ ЖИТТЯ ч. 30-31, 5 серпня 1995 р. «На землі Антонича», помістило тіж фоторепортаж майже на цілу сторінку газети. Цитую лем кінцеве речення: «Делегація Ради Союзу русинів-українців СР під час XIII „Лемківської ватри” на чолі з заступником голови Ради Міляном Бобаком відвідала рідне село поета Богдана Ігоря Антонича – Новицю і поклала букет квітів до підніжжя барельєфа, встановленого на місці, де стояла його рідна хата. Барельєф подарувала Спілка письменників України в 1989 році. (...) Наш час пише нову сторінку в житті лемків. Може, недалеко той час, коли сповниться прагнення лемків повернутися на рідні землі і що на батьківщині Антонича від Сяну по Дунаєць у широкій польсько-словацькій прикордонній смузі знову залунає весела пісня лемка. XIII „Лемківська ватра” недалеко нашого Берехова перекоує нас у цьому. Мирослав Ллюк, фото автора».

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ГОЛОС ч. 38, 17 вересня 1995 р. «ЛЕМКІВСКА ВАТРА, Ждиня 21-23.07.1995. (AP) – 21-23 липня 1995 р. у селі Ждиня у Польщі відбувся XIII фестиваль української народної пісні «Лемківська ватра». Його організували українці, які проживають в українській діаспорі в Польщі. (...)»

ЛЕМКІВЩИНА ч. 3, осінь 1995 р. «XIII ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА». Цього року від 21-23 липня знов відбулося величаве свято лемківської культури в селі Ждиня, коло Горлиць, на західній Лемківщині. Вже в четвер почали зїжджати люди з України, Польщі та інших країн на площу «Ватри». Ставляли шатра, які здалека виглядали, як гриби розкинені по цілій площі.

Члени управи ОЛ та працівники були дуже заняті, підготовляючи площу на завтрашній день офіційного відкриття свята. Тогож дня вечером відправлено Панахиду на могилі мистця Никифора Дровняка у сторіччя з дня його народження. В п'ятницю покладено квіти біля пам'ятників жертвам Талергофу в Борнім, жертвам II-ої вітової війни в Устю, Б.І. Антонича в Новиці та Якова Дудри в Лою. (...) Загальна атмосфера на «Ватрі» була краща як минулими роками, люди почувалися краще. (...) Організатори Свята Лемківської Культури подбали, щоб в неділю рано можна було взяти участь у Богослуженні на ватряній площі під голим небом. (...) О год. 5³⁰ (в неділю по полудни – шш) загашено вогонь «Ватри» і тим закінчено це величаве Лемківське Свято. Організатори «Ватри» можуть бути горді, із вислідів їхньої праці, бо цьогорічна імпреза була успішною, а ті що не прибули до Ждині, втратили нагоду побачити найкращу імпрезу в році на своїй рідній землі. Юрій Ковальчик».

Тот допис, то гарді підготовлений на кілька сторінок фоторепортаж п. Юрієм Ковальчиком.

SŁOWO Dziennik Katolicki Nr 189, 29.10.-1.11.1995 г. „Wędrówki po Łemkowszczyźnie”. „(...) Ludność pochodzenia wołosko-ruskiego, określana też jako Łemkowie, przeważa na tym terenie jeszcze do końca II wojny, obecnie stanowi około 30% mieszkańców. Co roku urządza ona festiwal swojej regionalnej kultury «Watrę» (...) Kazimierz Kania”.

Є то великий на цілу сторону допис про лемків але необ'єктивно написаний. Взяти хоч би зацитоване речення. Повинно бити написано: до 1945 р. жили ту лемки майже в 100%, бо жиди, цигане і поляки не становили ані 1% всього населення.

Найбільше пописив про «Ватру '95» било в «Нашім слові» за 1995 рік, ч.: 14, 20, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 34, 38, 46, 48, 50, 51-52, 4/96.

П. Шафран

ДИТЯЧА СТОРІНКА

П РА Ц Я З В І Р Я Т

Два когути червоненькі
Жито молотили,
Дві курочки чубатенькі
До млина носили.

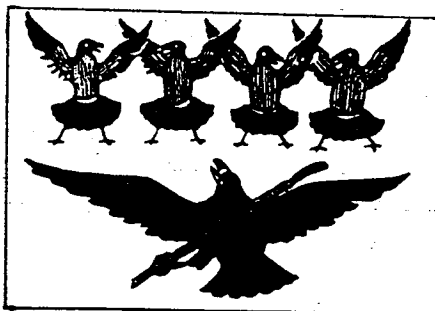
Муха місить, муха місить,
Комар воду носить,
Кицька пече буханятка,
А кіт Бога просить.

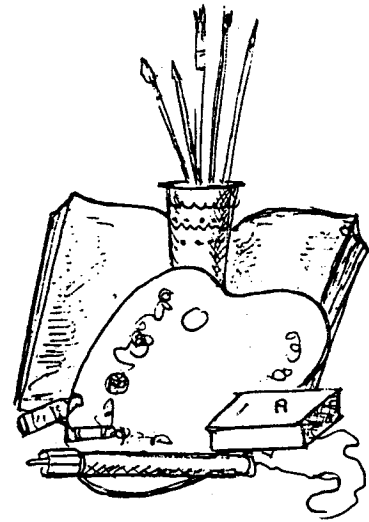
Бородатий цапок меле,
Коза насипає,
А маленьке козенятко,
Мірку відбирає.

Сіла сова на полицю -
Чіпчик вишиває,
А горобчик, гарний хлопчик,
На скрипочці грає.

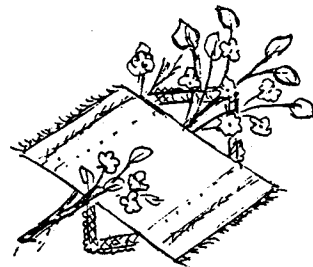

А ворони, добри жени,
Пішли танцювати,
Злетів крук, захопив друк,
Та й став розганяти.

Волошинська Наталія

Я, Віра Наталія Волошинська, народилась 14 липня 1914 р. в селі Липа біля Бірчі (тепер ПР) в сім'ї священика. Навчалася в селі Сушиці, а згодом у приватній жіночій гімназії в Перемишлі. Першою вчителькою малювання була Олена Кульчицька. У 1934 році закінчила гімназію і поступила у Львів на українську і польську філологію. До 1939 року студювала рисунок, малярство і різьбу у вищій художній школі у Варшаві. З 1940 по 1944 р. вчила рисунок, малювання та ручну працю в Українській учительській семінарії в Криниці. У 1953 році переїхала до Перемишля, де проживаю до сьогодні. У 1945 р. мешкала в Щавнику, два роки в селі Вафка біля Фльоринки та білі в Сілезії в Гоголені.

Лев Галь (Вроцлав)

«СОВЕТСЬКА СПАДЩИНА»

(Декілька зауважень до статті п. Степана Семенюка під заголовком: «50-ті роковини – у відповідь панові Л. Гальові»)

Закінчення статті з ч. 2(13) квітень 1996 р.

4. Роздуми п. Ст. Семенюка на тему фрази з моєї статті про командирів АК, що «чекали» на прихід Червоної армії не зовсім для мене зрозумілі. Виходить на це, що п. Ст. Семенюк знова хоче переказати якісь свої думки і шукає претексту вмовляючи мені щось, чого я не написав і в чому я неправ. Простіше було б прецінь написати свої думки відкрито, звичайно без «причиплянок». Тим більше, що при нагоді п. Ст. Семенюк написав щось, що згідне з моїми внесками, з тим що додатково п. Ст. Семенюк покрутив факти.

Отже: уряд ІІ РП (на еміграції у Лондоні) нав'язав (а не визнав!) вдруге дипломатичні зносини з СРСР не весною 1944 року але літом 1941 р., після нападу ІІІ Райху на СРСР не без великого натиску з боку Вінстона Черчіля – тодішнього прем'єра уряду Великобританії (т.зв. уклад Сікорський-Майський з липня 1941 р.) Дипломатичні зносини уряд ІІ РП завів з СРСР після 17 вересня 1939 р., це значить після нападу СРСР на розпадаючу ся вже санаційну Польщу під ударами «вермахту» після дипломатичної ноти В. Молотова відчитаної польському послу в Іжибовському у Москві про те, що Польща вже не існує. Нав'язані вдруге дипломатичні зносини ІІ РП з СРСР в 1941 зірвав СРСР у 1943 р. після того, як уряд ІІ РП визнав катинський злочин за діло НКВД. Не було в інтересі СРСР нав'язувати дипломатичні зносини з лондонським польським урядом або визнавати за союзні збройні сили відділи АК, підпорядкованої отому Лондонові і його крайовому представництву «Делегатурі уряду на край», коли Сталін мав вже у себе таку політичну структуру як «Союз польських патріотів», що за його – Сталіна – згодою (читайте: «з його веління!») творив збройні сили тої структури: І-шу дивізію піхоти ім. Т. Костюшка а опісля І-й корпус ВП а згодом І-у армію ВП! Бо в задумі Сталіна було оволодіти і цілою Польщею і не допустити до втручання в районі Середньої Європи з боку західних демократій. Акцептацію своїх тайних планів – собі лише відомих – Сталін здобув від союзників В. Черчіля і Т. Рузвельта в Тегерані та Ялті (в 1943 та 1945 рр.), чим перевернув вчасніші узгодження західних аліантів з Касабланки та Квібеку, а опісля з Москви (1943 р.). І про це було незле відомо середовищам і АК і Делегатури польського уряду на край. Свідчать про це рапорти, що їх писали керівники опих структур з Варшави до центру в Лондоні.

Тому зауваження п. Ст. Семенюка про АК як союзників Червоної армії є зовсім неповажні, так як наївними були яснапанські жести командирів витати боеві частини Червоної армії в Сарнах, Вільнюсі чи Львові в 1944 р. з боку командирів АК, що представляли себе господарями пих земель, коли вже в Тегерані (1943) згрубша і В. Черчіл і Т. Рузвельт признали, що землі Західної Білорусі, Західної України та Прибалтики це території СРСР! А чи поляки чекали на прихід Червоної армії? Прошу прочитати статті з кількох номерів історичного журналу «Карта», що спеціалізується в розписуванні про становище поляків на – для нас: їх бувших, – для них ще нині: «нині і присно настоящих польських кресах всходніх!», а особливо в журналі ч. 16/195, статтю Міхала Собкува: «В Короншу» (є там як і в інших статтях декілька правдивих фактів та «ріка» видумок очевидно про українців – «зайдів на польській землі»).

5. Питання комбатантів, що їх так побоюється п. Ст. Семенюк вважаючи їх за велику загрозу для нової української держави, як загрозу реставрації советської імперії є звичайно неповажне – перебільшене. Комбатанти це реальна дійність, дійсність драматична. Їх менталітет у величезній більшості советський, бо інший – зрозуміло – не

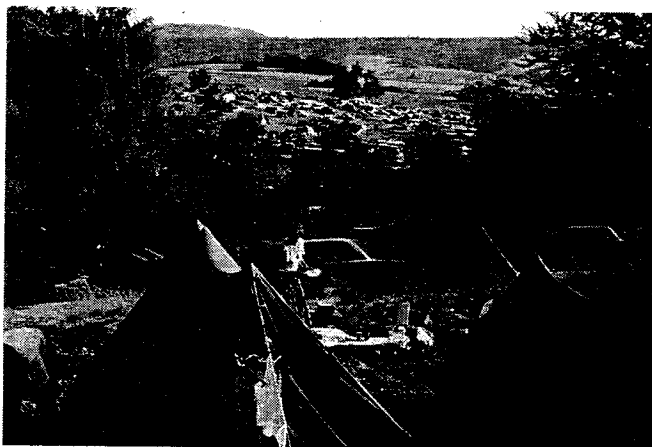
може бути, бо так саме виховані впродовж 60-70 років і так прожили свій вік (пор.: стаття «Вечір генерала», авторства Яцка Гуго-Бадера в Магазині «Гадети Виборчої» ч. 6 від 9.2.1996). А зміна менталітету є найважливішою з усіх змін! І це саме також спадщина по СРСР! Це багаж спадщини найважчий, бо людський. Влада сучасної України спробувала розв'язати це питання, коли парламент України – Верховна Рада схвалила закон про комбатантів, в якому право комбатантства признали не лише б. воїнам Червоної армії, партизанам червоної-советської партизанки, а також (з деякими застереженнями) воїнам УПА. Це гуманне і справедливе. Законодавча влада поступила як влада цивілізованої держави, згідно з європейськими принципами-стандардами і законами про права людини.

Це один бік справи. А другий бік – загроження для суверенітету та незалежності держави – то хіба це не так. Хіба п. Ст. Семенюк переборщив. В комбатантів нема сили реставрувати Советський Союз і можна їх – в тому розумінні – трактувати як фольклор.

Коли імперія Романових розлітувалася в 1917 році, силою що могла відновити – в новій формі – стару імперію царів були большевики, зорганізовані в високодисципліновану партію. відносно молоді люди заангажовані в революційну боротьбу, здисципліновані і з мобілізуючими соціальними кличами, що нав'язували ідеями до французької революції («рівність, воля, братерство») з додатком і інтернаціональної солідарності робітників та кличами світової революції «за мир» – проти війни, та роздачі майна заможних бідоті. І це з'єднувало для ідей СРСР на початку а решту опісля полагодив терор.

Тепер нема ані ідеї, ані рушійної сили, що зводила б до купи скорупи по СРСР. Розпад СРСР лише попереджає розпад Російської федерації, що пізніше або скоріше настане (Туркменія, Чеченія ітп.). Єдиною силою, що могла б втримати при житті російську імперію була б армія – збройні сили по б. СРСР та її атомний арсенал, якого так побоюються західні держави, а зокрема США. Армія є скрайно здеморалізована. Приклади дає Таджикистан, Чеченія а і Молодова! Підставою існування армії є господарка – економіка країни. Сотні тисяч добірних військ розташовані в Середній Європі, що мусіли вертати «на родину» і не мають де квартирувати (переважно в «палатках» під голим небом з родинами) збільшує фрустрацію і деморалізацію, що процвітає господарчими скандалами, мальверсаціями військового майна від генералів до рядових! Разом з послабленням економіки держави (страйки гірників, брак фінансових засобів на заробітну платню по кілька місяців, здержування реалізації навіть обмежених реформ, а кожні господарчі реформи мусять привести до поглиблення економічної кризи?) мусять бути ограничені видатки на непродуктивні цілі, в першу чергу на армію та военний промисловий комплекс, що лише поглибить процеси фрустрації і деморалізації цих структур. І цей процес

Закінчення на 18 сторінці

«Советська спадщина»

Закінчення з 17 сторінки

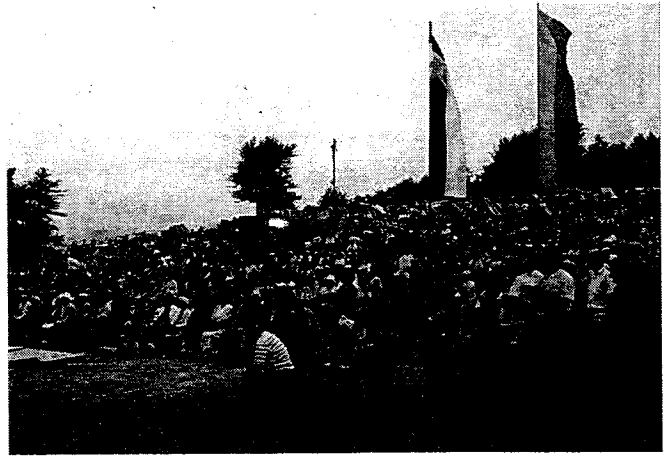
розпаду одиної надійної сили втримання російської імперії обсервуємо і в Туркменії і в Чеченії і в реакції російського суспільства на вичини російської воєнщини і в нерішучості великодержавної російської імперської політики супроти України впродовж вже 5-ти років.

Всякі імперії в історії розпадались – це природне, законмірне. Є лише питання: коли, при допомозі яких процесів?

А найбільшим загроженням – якого п. Ст. Семенюк не хотів добачити – це глупота, а може і цілеві дії москвофілів, яких повно при президенті США (напр. Талбот та інші). То з їх поруки економічно-фінансова підтримка падаючої господарки імперської Росії. Господарка Росії задовжена на 45 міль. амер. доларів, яких Росія Заходові не сплачує. США заповляють і здійснюють плани допомоги для російської господарки біля 30 міль. амер. доларів у рік. Скорумповані, у змові з мафійними середовищами владні структури держави більшість оцих фондів перекидають на приватні закордонні конта (за інформаціями преси), зрозуміло, що в інтересі західних держав є важливим мати союзником сильну російську державу. Це традиція в політиці Заходу! І мають до цього право. Як на тому вийдуть – це буде залежати від поправності методу політичної та економічної їх калькуляції. В кожному разі – незалежно від варіанту – це загроза для української держави та державності України. Як колись польсько-російський уклад – андрусівське перемир'я а описіла мир Гжимултовського (з III-гої пол. XVIII ст. був початком кінця Гетьманщини, як угоди з Ялти були початком 45-річного поневолення Середньої Європи, так узгодження США-Росія в справі нерозширювання на Схід НАТО можуть бути початком кінця незалежності цілої Середньо-східної Європи. І це є дійсне загроження з боку політики США, а не спадщини по СРСР!, з якою собі Україна так при Кравчуку як і при Кучмі якось там радить, навіть початково з большевицькою Верховною Радою (що схвалила делегалізацію КПУ!), як і тепер з постбольшевицькою (що знова залегалізувала КПУ!).

6. І накінець питання воєнних відзначень для комбатантів. В Україні – вільній вже Україні – видали святкову медаль з нагоди 50-тих роковин визволення України з-під гітлерівської окупації 1944 року. І тому саме признавали комбатантам, що боролися саме за звільнення з-під окупації безпосередньо. Наші «добровольці», що боролися у фронтних боях на території Польщі, Чехії, Словаччини і Німеччини, що їх вела Червона армія до кінця війни, на жаль мали право до медалі з нагоди 50-тих роковин закінчення війни у 1945 році. Цю медаль видала Росія – Російська Федерація. Українські влади не вважали доцільним видати святкову медаль на роковини закінчення Великої війни – а прецінь ця війна закінчилась для України, для її умундированих та озброєних синів-воїнів в рядах не в 1944, але в 1945 році. Тим самим влади України допустили перейняти «овочі» побіди виключно Росії, признали рацією аrogантним гаслам виписуваним на транспортних машинах повертаючих армій з Німеччини літом і осінню 1945 року: «ми рускіє – ми пабеділі!», тим самим допустили інгеренцію влад Росії – Російської Федерації у внутрішні справи суверенної України в справі українських громадян-комбатантів, через признавання ім російських відзначень – святкових медалей!

І з цього приводу маю претензії до нових влад суверенної України, що відпускають і цю справу Росії, творять ситуації, що дозволяють вмішуватися Росії у внутрішні справи суверенної держави. Росія Україні вкрала назву (якої вживає далі російська православна Церква – патріарх!), вкрала історію, старинну літературу київської доби («Слово о полку Ігоревім»), історичні пам'ятки (шапка Мономаха в кремлівському музеї у Москві і тп.), а тепер з волі влад суверенної України краде 50-ті роковини великої побіди і пам'ять воєнних зусиль та жертв! Влади Польщі такого

промаху не зробили! І це є також спадщина (в мисленно!) по СРСР!

7. І пора перестати розчислювати людей за це, що були в таких чи інших органах большевицької влади в Україні – за винятком доведених судом кримінального зловживання влади супроти громадян! Чейже іншої влади не було в Україні від 350 років, а ніших людей в Україні нема. Бувші дисиденти, в'язні гулагів – люди вельми заслужені і гідні найвищої пошани! Треба їм створити в батьківщині всі можливості включитися до політичного як і господарчого діяння. Але водночас не організувати «ловлі чарівниць», бо це не лише прибільшує безпорядок, чого ми є свідками хоч би в Польщі!

За приклад може послужити II Речипосполита та її початки 1918-20 років. Складали що держав з трьох клаптиків – частин: підруської, підросійської і підавстрійської. Не було іншої адміністрації, судів і тп. – як б. пруські, російські та австрійські (тобто в службі пруській, російській та австрійській, як держав, що розбирали – займали Польщі!) і вони стали урядовцями нової Польщі. І ніхто не робив їм закидів, що працювали в адміністрації загарбницьких держав. І це саме було при організації національної польської армії. І воєнками і підстаршинами як і старшинами в тій армії були люди – поляки, що служили в загарбницьких арміях – арміях Прусії, Росії та Австрії. І не було з цієї причини заколотів. Навіть тоді, коли на Свято роковин Конституції 3 травня генерал промовляв російською мовою (поляк, але польської мови не знав!) і вигукуючи про III розподіл Польщі сказав: «... адную часть взяли австрийці, втарую германці а третью ми!» (за «Газетою Виборчою» від 30 січня 1996 р., стаття Анджея Гарліцкего: «Шесьць лят з відмем»).

Треба однак вчитися від мудріших а не від сучасних ошоломів. Оця сама «Газета Виборча» в номері від 20-21 січня 1996 року в нотці під заголовком: «Гішпанія. Обивателе бригадежи» повідомляє, що в Іспанії уряд признав 19 січня 1996 року громадянство Іспанії всім, що ще живуть воїнам Міжнародних бригад (червоних бригад!), що боролись по боці Республіки в домашній війні 1936-39 років. В оцих бригадах служили біля 45 тисяч воєнк з 50-ти країн. Тепер живе ще біля 600 давних «бригадерів». Тих «бригадерів», що їхніх товаришів в роках домашньої війни безпоцадно розстрілювали війська ген. Франко! На науку ніколи не запізно, а вчитися – та ще і від мудріших – на правду треба!

8. Про інші теми, що їх розвивав п. Ст. Семенюк не буду ггадувати. «Ватра» це періодик відкритий, відвертий на всякі погляди, навіть на такі з якими Редакція не зовсім згідна тому, що люди повинні мати змогу висказувати свої думки свобідно, а якщо хочуть – навіть спорити. Тому, що до правди можна дійти лише – навіть – гостро спорячи.

Коли всі собі лише взаїмно притакують, тоді можуть лише спокійно жити в дурмані. За правду треба спорити – боротися!

січень 1996 р.

Лемківська хроніка

17.03.1996 року проведено 19-те засідання ГУ ОЛ, на котрим постановлено нав'язати співпрацю з проф. Стельмаховским, як визнаним правником, в справі правно-фахової допомоги в стараню о звернення лісів лемкам замешкалим на Лемківщині. Тіж обговорено праці звязани з друком збірки вершів Якова Дудри і переддруку співаника Ореста Гижи.

25.03.1996 р. з-к голови ОЛ Стефан Гладик провів спітканя з проф. Стельмаховским в Варшаві в справі стараня о зворот лісів громадских і спілкових.

29.03.тр одбилися спітканя членів Президії ГУ ОЛ з представником Правління товариства «Лемківщина» зі Львова – доц. Юліаном Френчком. Узгіднено і остаточно запрошено художні колективи, яки будут брати участь в Лемківській Ватрі '96 в Ждині. Разом в тогорічнім святі лемківської культури в Ждині возьме участь 15 художних колективів з України, в тим 5 дитячих і 2 естрадни.

31 березня члени Президії ГУ ОЛ стрінулися з селянами гмін: Устя, Ропа, Горлиці і Сенкова. Обговорено правни способи стараня о звернення лемкам лісів а зокрема спілкових і громадских.

В декотрих випадках ліси спілкові одобрено власникам іщи пред виселеньом, на підставі декрету ПКВН о реформі рільній, яким забрано ліси о поверхні більшій од 20 гектарів, але поединчи члени спілки не мали більше як 20 гектарів і тому било тото не згідне з тодішнім законом.

31.03 одбилися збори Президії ГУ ОЛ – обговорено хід старань о зворот лісів для поодиноких спілок: в Ганчові, Ждині, Лосю, Білянці, Гладішові.

4 квітня одобрено з друкарні черговий святочний номер – 2(13) «Ватри», орган ОЛ. Наклад 900 примірників.

10.04.1996 р. в Горлицях з Клявсом Батштом – кореспондентом газети «Штутгартен Цайтунг» спіткалися члени ГУ ОЛ: з-ники голови ГУ ОЛ С. Гладик і Александер Маслей та секретар Петро Шафран. Обговорено справи старань о звернення лісів та організацію «Ватри '96».

10.04. тр вислано чергове писмо до віцепремера і міністра рільництва Романа Ягелінского в справі чергового спітканя, на котрим усталили, што за рік часу зробило Міністерство в справі направлення кривд заподіяних злочинном акціом «Вісла».

17.04. зверненося до маршалка Сейму РП Юзефа Зиха о видрукуваня в видавництвах парламентарних і розданя послам даних статистичних, опрацьованих ГУ ОЛ в справі кривд заподіяних акціом «Вісла» і брак їх направляня.

17.04 ГУ ОЛ передала писмо керивникови Уряду рейонового в Горлицях в справі звернення «Руской бурси». В писмі записано: Якшто Уряд рейоновий в Горлицях зверне Руску бурсу стоваришню «Руска бурса» (є она тій організації ужичена в не звернена), ОЛ вицофат справу з Начального адміністраційного суду в Варшаві.

22.04 Оргкомітет Ватри '96 звернувся до Міжнародного центру промоції в справі Свята Л.К. в Ждині.

23.04. Стефан Гладик з-к голови ОЛ провів розмову в справі лемківских лісів з Директором рейоновой дерекції державних лісів.

2.05. в Пряшеві стрінулися з керивництвом Ради СРУ Словаччини голова ОЛ Василь Шлянта і Петро Шафран – секретар ОЛ. Узгіднено яки колективи СРУ-су возмут участь в програмі Ватри '96 в Ждині.

4.05 в Горлицях під головуванням В. Шлянти проходило IV засіданя ГУ ОЛ. Крім справ звязаних з діяльністю ОЛ дуже часу присвячено «Ватрі '96».

5.05. в Ганчові проведено засіданя Президії ГУ ОЛ. Обговорювано дальшу підготовку до Свята лемківской культури.

5.05.1996 р. в Ганчові члени Президії ГУ ОЛ брали участь в похороні д-ра Володимира Мокляка – члена ГУ ОЛ.

Закінчення на 20 сторінці

«Краєзнавець» – лемківський дитячий гурт з Калуша (Україна) на XIII Ватрі в 1995 р. в Ждині. Керівник Люба Липовська

Лемківська хроніка

Закінчення з 19 сторінки

8-9.05. проходив 35 фестиваль драми і художнього слова ім. Олександра Духновича в Межилабірцях на Словаччині.

9.05. в Варшаві в кабінеті віцепремера Владислава Петревіча з директором Анджеєм Міцкевичом спіткалися: Василь Шлянта – голова ОЛ, Стефан Гладик – з-к голови ОЛ, Юрій Рейт – голова ОУП, Мирон Кертичак – секретар ОУП, Єжи Бісяк – директор до прав меншости народових в Міністерстві культури і мистецтва. Обговорено актуальні справи української меншости в Польщі, звязани з наближаючимся 50-риччям акції «Вісла».

12.05.96 В парохії Мендзижеч (Гожівщина) відзначали 400-ліття Берестейської Унії.

18-19.05. голова ОЛ Василь Шлянта брав участь в форумі «Ренесанс України». Організатором форуму була Фондація Стефана Баторого.

23.05. святкували храмовий празник «Вознесеня Христове» в Гладисові. Службу Божу відправляли грекокатолицькі священики: о. митрат Стефан Дзюбина – препозит Перемиської Капітули, о. митрат Михайло Фецох парох з Кракова, о. Петро Гутко – парох Горлиц, о. Іван Ключник – парох Лося.

25.05. проходили святкування храмового празника «Кермеш» в селі Вільхівець. Святу Літургію і Панахиду на цмунтері відправляли: о. д-р Богдан Прах – Перемиський декан і парох Ярослава, о. Юліян Кравецький з-к Краківського декана і місцевий парох, о. Станіслав Муха – парох Криниць, о. Петро Габорчак з Команчи, о. Ярослава Поповець з Крайної Бистрой зо Словаччини, з Римокатолицької єпархії з Жешова кс. інфулат Юзеф Шандей і місцевий парох – кс. Лешек Марель. Святки Богослужиня співала львівська «Лемковина».

26.05. в Ждині члени президії ГУ ОЛ обрадували в справі «Ватри '96».

1.06. засідання ГУ ОУП і **2.06.1996** р. збори ГР ОУП, в яких брав участь з-к голови ОЛ Степан Гладик.

1-2.06. 400-ліття Берестейської Унії відзначили в Гожові:

а) в суботу **1.06.** в музеї «Спіхлеж» відкрили виставку: Грекокатолики – видавнича діяльність і проходили «Берестейські читання». З доповідями виступили д-р Я. Грицковян з Кошаліна та проф. Ф. Лучко зі Щеціна і о. Р. Лірка з Гожова.

б) в неділю **2.06.** в Гожівській Катедрі архієрейську Літургію правив Митрополит Іван Мартиняк в сослуженні о. дек. Юліяна Гойняка з Зеленої Гори, о. Василя Стойки з Мендзижеча, о. Романа Лірки з Гожова, о. діякона з Перемишля та ще двоє римокатолицьких священиків з Гожова. Був присутній римокатолицький гожівсько-зеленогірський єпископ-помічник Е. Дайчак.

2.06. святкували храмовий празник – Кермеш в православній церкві – Пресвятої Тройці в Горлицях. Богослужиня одправляли: о. Василь Галчик з Криниць, о. Андрій Квока з Кункови, о. Петро Пупчик з Перегримки, о. Роман Дубец – місцевий парох з Горлиц.

8-9.06. одбився фестиваль фольклору русинів-українців в Камйонці на Словаччині.

14-16.06. в Свиднику на Словаччині проходило 42 Свято культури русинів-українців. Організатором свята є Рада союзу русинів-українців Словацької республіки. СРУ має 5 окремих відділів і єден в місці Кошиці. Бардівській округ має 1 046 членів, Гуменській – 2250, Свидницькій 1490, Пряшовській 930, Староліубовлянській – 835, Кошицькій – 545. Разом СРУ С має 7 096 членів. В програмі свята було: 14 і 15 червня проходила наукова конференція: **Музейна презентація культур національних меншин у Словаччині**, у якій брали участь науковці зі Словаччини, України, Польщі, США. 15 червня в амфітеатрі виступали: дитячі колективи пн. «З дитячої кринички». Далше були концерти: «На народну нуту», «З джерел наших предків», «Жменя сміху – людям на потіху».

16 червня в неділю продовжувалися концерти: «Скарби народу», «Недільне звітання», «Співи моєї землі». Фестиваль закінчився виступом найкращого ансамблю пісні і танцю «Льонук» з Поліся з міста Житомира.

В конференції і святі брали участь представники ОЛ: голова Василь Шлянта і секретар Петро Шафран.

22-23.06. Проведено III з'їзд в Варшаві. ОЛ є сперакючим членом ОУП.

Володимир Кочерга

Вертайте лемки!

Лемківщино! Лемківщино!
Земле моя рідна.

Колиси біла ти щаслива,
А тепер єс бідна.

Тебе тяжко зруйнували

Руки ненависти.

Знищили, спольонізували

Наш нарід лемківській.

Давно лемки землю орали,

Она жита їм давала

Тепер звіри і природа

Творят на ній свої права.

Вже вирости наші діти,

Они тя не знають.

Інше жита, чужу вдачу

собі присвають.

Вертайме лемки на свою землю

Она нас сердечно кличе.

Вернийме і зостанме!

Бо як ні – поворот нам втече.

Вертайме лемки на Лемківщину,

Она нас прагне і просить

Бо без руснаків – соїх діти

жиє як тіло без души.

Серця наши вернути нам кажут,

душа і голос раду дають.

Як не вернеме, то пропадеме

і власни внуки нас не познають.

Наше жита на вигнаню

Хилится в долину.

Як не вернеме – перекажме

дітям поворот в спадщину.

Як не вернеме іщи за жита,

помреме на тим заході.

І буде нам чужа земля

вельким тягаром во гробі.

Вертайте лемки, як лем можете

Як іщи Вам світит сонце.

Бо як зайде, то не здоляте,

Бо перестане Вам бити серце!

Митрополит Іван Мартиняк в Гожівській катедрі в часі архієрейської Літургії в честь 400-ліття Берестейської Унії в дні 2.06.96 р.

50 років тому...

Нижче друкуємо спомин Теодора Кузяка з Бортного про події в його рідним селі в 1946 році. Може наши читачи напишут нам про свої пережиття в тамтих часах. Напевно видрукуємо!

За што?

Било то літом 1946 року, в сами жнива, як до Бортного віхало кілька тягарових авт повних польського войска. То било так зване «КАБЕВУ». Никого то не здивувало, бо в тамтих часах войско часто «візитувало» наши села в акціях за угрупуваннями УПА.

Авта затрималися коло православної церкви. Вояки позоскакували з авт і з готовом до стрілу збройом в руках розбіглися по поблизких господарствах. Люде били переважно в поли при жнивах, пора била пополудньова.

Вояки дорвали по дорозі мого брата Петра Кузяка, який їхав в поле «драбняком» по снопи і до помочи взяв собі од сусіда 17-літнього хлопця Фецька Мадзика. Вояки казали їм зійти з воза а потім зачали їх бити кольбами карабінів. Єден з вояків вхопив з «драбняка» «грабки» (таки до кошния зерна) і тими «грабками» бив брата. Найперше з бречаньом впала на дорогу одламана од «грабок» коса, а потім решта елементів, наконец куски з поламаного на браті «кісята» (косиска). Інша група вояків допала двох братів-близньків: Івана і Василя Горбалів, які недалеко за потічком вязали пшеницю. Василя повалили на стерню і били киями – він барз йойчав. Івана – який недавно вернув з Червоной Армії в ранзі сержанта і бив одзначений двома орденами і кількома медалями, і бив іщи в мундурі, бо іншого лаха не мав – обступило кількох вояків і били його кольбами, де лем ся дало, а худий підпоручник бив го револьвером по голові. Ціле лице і груди мав заляни кирвйом. Потім поздерали му одзначина (баретки) і забрали війсковий ремін.

Коли люде зорієнтувалися, што ся діє то метали роботу і втікали до кряків, ци до ліса.

Вояки наши іщи коло хижи нанашка Осифа Ожанського, старого чловека. Гнали го бючи кольбами автоматів. Я видів, як з пребитих обох рук капала на землю кров, а з очи текли слези і всякали в сиви баюси.

Мене мама вислала од жнив домів, жебим вигнав корови на пасвиско. Коли пришов-ем до хижи, то юж тото катування зачалося і втікати юж ся не дало. Схоронив-емся до боїска але вояки юж мя зауважили і вивлекли на двір. Я бив лем в коротких споденках, бо било тепло. Гнали мя до командіра бючи по плечах а худий підпоручник одобрав од тети Марини граблі, котри цівком на мі поламав. Гнав мене до авта, коло котрого стояв бородагий командір – підпоручник (призвище Сімсон), який заверещав: «кладзь сен, ти с...сину, бандеровцу». Я зачав протестувати, же-ем нич не винен і не хтів добровільно

Чи Ти чуєш?

Чи Ти чуєш, це говорять Карпати
Шумлять лісам і вербою,
своїм шептом
окривають наши хати.

Між горами туман сини,
між горами реуть потоки.
Там Ослава бистрим прудом
обриває гірські боки.

Чи Ти чуєш, як працюють бажани?
Глянь-же лемку, Ти русиче!
На ту рідну церкву,
рідні ліси, гори, доли.

Сонце заходить,
блідне чудава за дня хмарина.
Знад Ослави вже відзджале
численний ансамбль «Шемковина»
в Мирен

Куляшні, 81 рік

пруд – шкандка течія води, річка

лігати на землю. Але рижий «старши стшелєц» зараз мі «поміг» – вдарив кольбом по голові і впав-ем як підкошений. Товди поручник приступив мі черевіком на карк і бив грубим желізним прудом, де попало а двох вояків помагали свому «довудци» кольбами карабінів. Я дусився під «бутем» командіра так же юж мав-ем піну на устах, навіт юж ем не стогнав. Товди мя лишили.

Якраз в тім часі іщи пригнали поштурхуючи кольбами Якова Стеранку, який тримав на руках дітину – доньку Ганю, яка барз плакала.

Може зато Якова більше не били. Але Яків видів, як мене били і він повів, же Фецька Кузяка хибаль забили, бо юж не дихат. А я лем на хвилю стратив притомніст. За якісий час я встав і довлюкся до хижи з переломеном руком і поламаним ребром. А плечи і крижи били чорни, як челюсти а деінде попротинана скоро.

Коли юж не било більше кого катувати а «кабевяки» наситилися кус своїм звірством, почули, же і їх брихи треба чимси напхати. Розбіглися по хижках, вивало-вали двери, грабили, хоц не било дуже і што. Як бив даякий ліпший лах, то брали. В нас взяли няньову бритву, запальничку і дуган, а брату Павлови сподні. Лапали гуси, кури, качки і кролі. З комірок брали сир, масло, сметану пили, а горці товкли на місці.

Потім задоволени з «акції» «кабевяци» одіхали з Бортного зо співом: «розшумляли сен вежби плачонце...»

Теодор Кузяк

Rościsław Żerelik, prof. dr hab. (Wrocław)

for the author (3 copies)
2/30/96

Kilka uwag o Łemkach

(w związku z książką Kazimierza Pudło „Łemkowie. Proces wrastania w środowisko Dolnego Śląska 1947-1985”, Prace i materiały etnograficzne, t. XVIII, Wrocław 1987, ss. 197, 31 ilustracji)

Закінчення з ч. 2(13), квітень 1996 р.

Rozdział V dotyczy stosunku Łemków do administracji terenowej, partii politycznych i organizacji młodzieżowych oraz Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. Obszerne potraktowanie tego problemu nie pozwoliło Autorowi ustosunkować się do wielu istotnych zagadnień. Ma on rację pisząc o niechęci Łemków do uczestniczenia w życiu społeczno-politycznym kraju. Poza wieloma różnymi czynnikami (brak inteligencji) owa niechęć ma też swoje historyczne uzasadnienie. Tylko w tym stuleciu wszelkie próby podjęcia działalności politycznej kończyły się wielokrotnie interwencją władz (Thalerhof, Republika Łemkowska, II wojna światowa, przesiedlenia, Jaworzno), a nawet ofiarami śmiertelnymi. Ale nowe pokolenie, pozbawione kompleksów swoich ojców, śmieiej angażuje się w ową działalność społeczno-polityczną.

Ponadto pominał w tym rozdziale bardzo ważny czynnik aktywizujący młodzież łemkowską i zbliżający ją do polskich rówieśników. Wspólne zawody sportowe, uczestniczenie w życiu organizacji sportowych (LZS) pozwalały na przełamywanie uprzedzeń. Poważne zastrzeżenia można mieć natomiast odnośnie pominięcia problemu stosunku Łemków do Solidarności (praca dotyczy okresu od 1985 r.), w programie której znajdowały się elementy atrakcyjne dla mniejszości narodowych.

Bardzo szczegółowo potraktował natomiast Autor działalność Łemków w UTSK. To właśnie działacze łemkowscy utworzyli w 1954 r. Ukraińską Komisję Kulturalno-Oświatową we Wrocławiu. Antagonizmy ukraińsko-łemkowskie były przyczyną odsunięcia się tych ostatnich od czynnego uczestniczenia w pracach Towarzystwa. Ale przyczyny tkwią też w samej strukturze towarzystw mniejszościowych, systemie ich organizacji i podległości organizacyjnej. Stąd też stwierdzenia o podejmowaniu przez władze UTSK samodzielnych decyzji wywołują u czytelnika uśmiech. Autor pisze (s. 111): „...Stanowisko aktywu UTSK... zbieżne najczęściej ze stanowiskiem władz” czy nie należałoby tego ująć inaczej. Stanowisko władz wobec mniejszości narodowych było bardzo sztywne, nawet dla ich działalności kulturalnej. Stąd też naprawdę samodzielne decyzje UTSK w sprawie założenia teatru zawodowego, zespołu pieśni i tańca, estrady artystycznej, czy próby szerszej wypowiedzi o charakterze politycznym były natychmiast przez władze blokowane.

O szkolnictwie narodowościowym traktuje rozdział VI. Sporo w tej części pracy przemilczeń. Dla przykładu, Autor nie informuje w ogóle dłaczego naukę języka ukraińskiego rozpoczęto dopiero w 1956 r. Czyż nie wpływa to wyraźnie z dążeń do stworzenia państwa jednonarodowego. Te dzie więć lat funkcjonowania społeczności bez swojego szkolnictwa z całą pewnością odegrało bardzo dużą rolę – w sensie negatywnym – w rozwoju oświaty ukraińskiej. Zmniejszenie się liczby punktów nauczania i liczby dzieci spowodowane było przede wszystkim stosunkiem państwa do mniejszości narodowych. Język (ukraiński, białoruski, niemiecki) nie jest traktowany jako ich ojczysty, stąd też uważany jest za nadobowiązkowy (w praktyce niepotrzebny). Problem ten mógłby wyglądać inaczej, gdyby rodzice musieli wypisywać dzieci z nauki tego języka, a nie je zapisywać.

Zagadnienia religijne znalazły swoje miejsce w rozdziale VII. Od dawna budziły i budzą w dalszym ciągu wśród społeczności łemkowskiej najwięcej emocji. Ale to właśnie na wspólnych spotkaniach religijnych w l. 1947-1950 Łemkowie mogli się spotykać i dyskutować na interesujące ich tematy. Sytuacja ludności prawosławnej w zakresie zaspokajania potrzeb duchowych we własnym obrządku nie była wcale gorsza, a nawet dużo lepsza od grekokatolików. W świetle akt Urzędu Wojewódzkiego Wrocławskiego grekokatolicy nie podjęli większej działalności w kierunku powoływania swoich parafii. Poza przytoczonymi przez Autora argumentami dodać jeszcze należy, że część duchowieństwa grekokatolickiego zasilila szeregi kleru rzymskokatolickiego (lub stała się birtualistami). Natomiast duchowieństwo prawosławne przystąpiło do organizowania życia religijnego już w 1947 r. Sytuacja Kościoła prawosławnego była pod tym względem dużo lepsza, bowiem już w czerwcu 1946 r. rozpoczął działalność na Dolnym Śląsku Administrator Prawosławnych Diecezji Ziem Odzyskanych, a w grudniu 1946 r. zorganizowano pierwszą parafię we Wrocławiu. Mimo na ogół pozytywnej postawy duchowieństwa rzymskokatolickiego wobec przesiedlonej ludności, zdarzały się przypadki odmawiania posługi religijnej w stosunku do Łemków bardziej trzymających się wiary przodków. Było to także jedną z przyczyn, że prawosławni Łemkowie dążyli do tworzenia własnych parafii.

Niepełnymi danymi dysponuje Autor także odnośnie organizacji prawosławnego dekanatu wrocławskiego. Parafia w Stodołowicach została zorganizowana w październiku 1947 r., a pierwsze nabożeństwo odbyło się już 16 listopada t.r (AP WR., UWW, VI/686, s. 47). W Michałowie parafię zorganizowano w październiku 1947 r., mimo negatywnej postawy Urzędu Wojewódzkiego (ibidem, s. 202). W pobliskiej Zimnej Wodzie o utworzeniu parafii Konsystorz Prawosławny informuje już w sierpniu 1947 r. Mimo początkowych negatywnych decyzji Starostwa Powiatowego w Lublinie, UWW i Departamentu Administracji Publicznej MZO parafia nie została zlikwidowana. W 1949 r. odprawiano nabożeństwa w Wilczkowie, a ostatecznie parafię utworzono w Malczycach (ibidem, VI/771). Nie jest prawdą, że w 1967 r. zlikwidowano parafię w Michałowie, bowiem działa ona do dzisiaj i dla potrzeb wiernych przystąpiono do budowy pierwszej na Dolnym Śląsku cerkwi (już funkcjonuje). Ostatnio parafię utworzono także w Głogowie. W 1986 r. parafie, ich filie i cerkwie znajdowały się: we Wrocławiu (2), Głogowie, Jeleniej Górze, Legnicy, Lubinie, Malczycach, Michałowie, Oleśnicy, Rudnej, Samborze, Studzionkach, Świdnicy, Wałbrzychu, Wołowie, Ząbkowicach, Zimnej Wodzie i Żmigrodzie.

Nie przedstawił Pudło także organizacji Ukraińskiego Kościoła Katolickiego na Dolnym Śląsku, który wznowił swoją działalność po 1956 r., uważaną przez administrację państwową za nielegalną, chociaż tolerowaną. Obecnie (w 1989 r.) na Dolnym Śląsku funkcjonuje 8 parafii (Wrocław od 1956 r., Wołów od 1957 r., Legnica od 1957 r., Modła od 1957 r., Zamienice od 1976 r., Lubin od 1981 r., Głogów od 1982 r. i Oława od 1985 r.) i posiada dwie cerkwie (Wrocław od 1980 r. i Wołów od 1982 r.). W pozostałych parafiach nabożeństwa odbywają się w kościołach rzymskokatolickich.

«Веселі гуцулята» – дитячий гурт з Калуша (Україна) з Іваном Красовським і керівником Л. Коваль

Ostatnie rozdziały pracy poświęcone są zagadnieniu małżeństw etnicznie mieszanych i jednorodnych oraz powrotom Łemków po 1957 r. na Łemkowszczyznę. Ponieważ pierwszy z tych rozdziałów porusza jedynie wybrane zagadnienia, stąd też nie wszystkie istotne zagadnienia mogły znaleźć tam swoje miejsce. Bardziej skomplikowany niż sądzi Pudło jest problem powrotu Łemków w strony ojczyzny. Starali się oni przede wszystkim powracać do tych wsi, z których zostali wysiedleni. Autor nie pisze, ile chętnym odmówiono prawa powrotu na Łemkowszczyznę, a dałoby to bez wątpienia inny pogląd na omawianą kwestię. Tabela na s. 166 sugeruje, że liczba gospodarstw przygotowanych do zasiedlenia przekraczała liczbę gospodarstw zasiedlonych. Wobec zgłoszonego wcześniej zastrzeżenia nie jest więc wiarygodna. Ponadto Łemkowie w znacznej części powracali z własnej inicjatywy, mając potwierdzenie po nielicznej, pozostawionej tam ludności łemkowskiej o gotowości ich przyjęcia (np. Kunkowa). Nie jest w pełni prawdziwe, że Polacy opuszczali wsie łemkowskie w trosce o własne bezpieczeństwo. Podany przez Autora przykład Kunkowej całkowicie temu przeczy. W opuszczonej po wysiedleniu w okolicy Gorzowa Wlkp. wsi mieszkańcy pobliskiej wsi Odyrne oraz inni osadnicy założyli spółdzielnię rolniczą nastawioną na hodowlę owiec. Spółdzielnia okazała się nierentowna. Z chwilą powrotu Łemków do Kunkowej osadnicy powrócili do własnych gospodarstw bądź zatrudnili się w przemyśle, oddając gospodarstwa prawowitym właścicielom. Był to typowy przykład przejmowania ziemi i gospodarstw po zlikwidowanych spółdzielniach, nie mający nic wspólnego z rzekomym zagrożeniem ludności, która przejęła gospodarstwa potęmkowskie.

Pracę tę zamykają uwagi końcowe. Zawarte tam tezy dobrze znane są już literaturze fachowej i nowych spost-

rzeń Autora nie jest wiele. Ale do dwóch końcowych wniosków chciałbym się jeszcze ustosunkować. Autor sądzi, że Łemkowie są już ludnością całkowicie zautochtonizowaną, że wrośli w szeroko pojęte środowisko Dolnego Śląska. Jest to z pewnością prawda, ale ciągle są jeszcze ludzie, którzy chcą wrócić w góry. Nie można też mówić o tym, że Łemkowie mieli możliwość powrotu na Łemkowszczyznę, ale postanowili tu pozostać, ponieważ Autor doskonale zdaje sobie sprawę, że nie wszyscy, którzy zostali na Dolnym Śląsku po 1956 r. uczynili to dobrowolnie. Autor pragnie też odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu Łemkowie zachowali jeszcze swoją kulturę i uważa, że zostały utrzymane tylko pewne jej elementy. Przecież doskonale wiadomo, że w diasporze nie da się zachować kultury w naturalnej postaci. Utrzymanie jej było możliwe tylko na Łemkowszczyźnie. Natomiast o wiele bardziej interesujące byłoby porównanie, które z grup etnicznych (etnograficznych) utrzymały w największym stopniu swoją kulturę po przesiedleniu w nowe środowisko.

Ocena książki nie może być jednoznaczna. Wydaje się, że Autor o wiele mocniej czuje się w tych partiach książki, gdzie omawiane są zagadnienia kulturowe. Przy omawianiu kwestii społeczno-politycznych nie wykorzystał istniejących już możliwości interpretacyjnych. Pominięcie wielu dostępnych źródeł i literatury, spostrzeżenia poczynione na niekiedy miernej podstawie źródłowej, bazowanie na relacjach tam gdzie można było korzystać z materiałów bardziej wiarygodnych, sprawia że po lekturze tej pracy czuję niedosyt. Dla traktowanej przez lata problematyki łemkowskiej dobrze, że książka się ukazała. Wątpliwości natomiast można mieć odnośnie jej osiągnięć naukowych. Sądzę, że Autor nie w pełni wykorzystał możliwości badawcze stojące przed tak atrakcyjnym poznawczo zagadnieniem.

Презераме старі фотографії...

◀ Криниця. 1943 рік. Учасники культурноосвітнього курсу Українського Освітнього Товариства (другий з правої сторони Василь Трохановський з Полян, з лівої Іван Шафран з Перунки, тепер в Канаді).

Брати Бибелі з Америки на війні у В'єтнамі. Родиче – мешканці Кривої. Вищий, молодший Євген; нижчий, старший Леонтій ▶

Родина Боцічко з парохії Крива.

Родина з Фльоринки на вигнанню на Заході. Позжадло 1954 рік. ▶

Зауваги до «Лемківської сторінки» Нашого Слова

Прикро відчуваємо, що «Лемківська сторінка» Нашого слова є редагована без жадної коректи. Дописи є друковані так, як хто напише, без поправок: стилістичних, вимови і з блудами орфографічними та польонізмами. Знаємо добре, що не має чистої лемківської говірки бо ж в кожній частині Лемківщини по-іншому гадали, радили, бесідували чи говорили. Найбільше польонізмів і словакізмів було в говірці у селах найдалше висунених на захід і сусідуючих з польськими і словацькими місцевостями. Багато русицизмів і польонізмів впроваджено в лемківську бесіду «Лемко Союзом», що діяв в міжвоєнному часі у Криниць та США, де ще й дотепер існує, але вже лише для себе самого.

Звідси й вживання російської букви «Ы», а замість «і» пишеться «и» та не стосується букви «і».

Подібно пишуть ті, що не вчилися української мови а тільки російської і не хочуть повчитися самому. Стались вони несвідомі своєї блудної материнської бесіди у письмі і говірці.

По акції «Вісла», що її цілею було спольонізувати весь український нарід у Польщі, лемківська бесіда у молодшому поколінні насичена так багато польонізмами, що приближує її до польської мови та більше відокремлює від літературної української.

Не маємо опарцьованих словників лемківської говірки: граматики, орфографії, вимови та взагалі правопису, тому пропонуємо стосуватися до вимогів граматики, орфографії і сучасного загальноукраїнського правопису. Не буде тоді на «Лемківській сторінці» польонізмів і русицизмів. Можна навести лише кілька прикладів: На кінці дієслова «ся» треба писати разом, а коли «ся» пишемо перед дієсловом, то тоді особно: збератися, знаходитися, бавитися або «ся зберати», «ся нашпи», «ся бавили». Не вживати букви «и» на початку речення ані назви імен, як часто пишеться на «Лемківській сторінці»: «Иван», «И ци», «И ци», «И они», «И еден», «И так», «И своїх», «Иде», «И так», «И хоц», «И хибаль», «И я», «И як», «И товди», «И думализме». Чи так можна писати? Навіть у абетці написано: «Ніякі риби, ні тварини, ні птахи, не починаються у нашій мові на И!»

Також дуже часто при сполученні речень пишеться на «ЛС» замість «і» «и», а замість «и» чи «і» вживається букву «Ы». Прикладом може бути наголовок допису НС ч. 32 від 13.08.1995 року: «ВЫТАЙ НАМ РЫХВАЛДЕ». Не знаю такого села на Лемківщині, в котрому лемки говорили «ВЫТАЙ». Далше в тому дописі написано: «Дійсно коли я виминеного дня дня...». Хіба повинно бути написано – **виміненого**.

На тій самі «Лемківській сторінці» є поміщений допис: «Лемківське мистецтво жЫє на ГожівщЫні». В тій статті є надзвичай дуже багато блудів. Чому Редакція до цього допускає? Наведу тільки декотрі: «...з іншим меном». Лемки не вживали такого слова «меном». Тепер вживає його «Русинська оброда» в Словаччині в тижневику «Народни новинки» і в жу-

рналі «Русин». Далше в тому дописі написано: «На ГожівщЫні діют штЫрі православни парохы». Повинно бути не «парохы» а **парохії**. Далше пишеться: «...треба спозрити...». Не «спозрити» а **пізрити**. «На томіст што іде про жЫтя організаційне і свідомостьове... ПоділЫ національно-свідомостьовЫ і організаційны псуот дуже кЫрвы в нашій громаді». «...тра бЫ... в Крилові Рускій». Повинно бути написано: не кЫрвы а **кирви**, не тра а **треба**, не в Крилові а Королеві, чи Крильові.

В «Нашому слові» ч. 37 від 17.09.1995 р. написано: «Врешті сама КрЫница, світовий курорт, де повно всіляких панів мійського бліхтру, крортних атракцій». А далше: «А потім кермешова гостЫна». Є це приклад вживання незрозумілих в лемківській говірці слів (бліхтру) та букви «Ы» (гостина) де ніколи давніше не вживалося на Лемківщині: «КрЫница», «гостЫна», «вЫтай». І далше написано: «посядали демки в колейку линову». Хіба повинно бути **повсідали** або **посідали**. «Повсідали» це є польське слово.

Хтось може сказати, що давніше навіть Тарас Шевченко вживав букви «Ы» (але тільки там, де її треба було). Відповідь насувається сама. Тоді, ще минулого віку був такий правопис, який вже від того часу кілька разів змінляли і мусимо стосуватися до вимогів сучасного правопису. Грекокатолицькі отці Павлович і Духнович писали руською мовою, такою, яка була й в цілій тодішній Русі, тепер Україні. Тепер не можемо докладно стосуватися до їх правопису і вимови, бо він тепер змінений – поправлений до сучасних вимогів. Виглядало б це як повертання до прожитого, архаїчного а не поступового часу. Не можемо будуче покоління повертати до мови минулих віків бо була б неграмотність а у теперішньому світі ще й незрозумілість.

Покоління лемків, що виростало вже на вигнанні, дуже часто й то несвідомо, до лемківської говірки впроваджує польські слова, перероблені якби на лемківські, з чого виходить смішна мішанина слів: «дивольоні» від польського слова – dziwolać (дивний), «рондити» – rządzić (керувати, руководити, справувати владу, рядити), «монтити» – mącić (мішати, колотити, коломутити), «жечивісьці» – zeczywiście (очевидно), «здонжити» – zdążyć (вспіти, здолати), «вальчити» – walczyć (боротися, воювати, битися), «уміляти» – umilać (уприємнювати, діяти приємно), «дужити» – dążyć (стреміти, прямувати), «захвичати» – zachwycić się (здивуватися, захоплюватися), «захентити» – zachęcać (заохотити), «запомнути» – zapomnieć (забути, забити), «звितяжити» – zwyciężyć (побідити, перемогти), «щегульні» – szczególnie (докладно, детально, особливо), «огульні» – ogólnie (загально), «сьлічне» – śliczne (гарне, гарде), «пенкне» – pięknie (дуже гарне, барз гарде), «заверат» – zawiera (має, обіймає у себе), «вонтплю» – wątpię (не дуже

Зауваги до «ЛС»...

Закінчення з 25 сторінки

вірю, сумніваюся), «чилі» – czyli (отжеж, тобто), «ежелі» – jeżeli (если), «альбо» – albo (або), «викшталчина» – wykształcenie (освіта), «настемпний» – następny (наступний, слідуєчий), «естем – jestem (я є), «звіданя бжмит» – pytanie brzmi (питання звучить, є таке питання), «недотягніння» – niedociągnięcie (нодолики), «естезме» – jesteśmy (ми є), «кнотити» – kłócić (попсути), «станути» – stać (постояти), «криж» – krzyż (хрест, крест).

Не можемо видумувати лемківського слова, переробляючи його з польського, тільки тому, щоби відрізнялося від літературного українського. Як вже творимо нове слово, то краще переробити його з українського, а не з польського! Кожна мова розвивається, повстають нові предмети і треба їх назвати. Тоді вибераймо назву з української мови а не з польської чи словацької – «уж», «передовшитким» і тп.

Треба ще пригадати, що несвідомість впровадження до лемківської говірки польонізмів є найбільша в тих лемківських родинах, в котрих родичі не вчили з малку своїх дітей рідної мови і діти присвоїли собі польські слова як материнські.

Така є реальність польонізування лемківської суспільності, але ми маємо змогу це виправляти, боротися з польонізмами і русицизмами в лемківській бесіді. Маємо свою сторінку в «Нашому слові», якої не мають інші етнічні частки української спільноти й вона повинна бути тою зброєю проти польонізмів, русицизмів, словакізмів, якою повинна володіти Редакція «Нашого слова». Це значить, що треба дописи виправляти, бо в більшості є вони писані особами, що не знають або слабо володіють літературною укра-

їнською мовою і тоді стосують російську абетку та й частинно правопис, бо кожний з тих дописувачів напевно вивчав, хочай кілька років в початковій школі російську мову.

Треба також пояснити, що лемки замешкують не тільки у Криниці і околиці, але живуть в середній та східній Лемківщині, хоча б у: Мокрому, Команчи, Репеді чи Устриках і треба їх бесіду узнавати також за лемківську говірку. Хиба лемки з тих місцевостей не схотіли б, щоби в їх писаній говірці були вживані російські букви та впроваджені польонізми, як це стосують редактори: «Бесіди», «Лемка», «Загороди», «Лемківської сторінки».

Чи Редакції «Нашого слова» не залежить на високому рівні «Лемківської сторінки»? Вона, щораз, замість покращувати, обнижує свій рівень і цьому треба запобігти.

10 травня 1992 р. проведено в Горлицях нараду Редакторів НС і членів ГУ ОЛ. Останнє письмо в цій справі від ГУ ОЛ до Редакції НС має дату 16 липня 1995 р. Зауваг ОЛ, Редакція НС не хоче застосувати і тому не є поправи рівня «Лемківської сторінки».

Чому так діється? Розумію, що всюди доходить демократія, але не можна заради демократії входити в анархію. Знаю, що не можна змінити змісту допису без згоди автора, але виправляти стилістично, а передусім орфографічно є конечним обов'язком редакції. Так є у кожній шануючій себе та читачів редакції.

Ці зауваги були переслані до НС минулого року. Тому, що не видруковано їх на «Лемківській сторінці» і не є поправи в редаговані тої сторінки, поміщаємо їх з опізненням у «Ватрі», бо є вони дальше актуальні.

П. Шафран

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

3 травня 1996 року помер

д-р ВОЛОДИМИР МОКЛЯК

народжений 26-го лютого 1934 року в Старім Дикові на Любачівщині. Виселений в 1947 році в акції «Вісла». В 1959 році повертається з дружиною Анною до рідного села, де став працювати в початковій школі вчителем. Від 1960-65 вчителює в містечку Цешанів (Чесанів) і в кінці перенісся на Лемківщину. Майже ціле своє життя працював вчителем фізкультури в «Зespoлі шкіл рільничих» у Ганчові. Завдяки Покійному Ганчівській комплекс шкіл рільничих має збудований гарний спортивний стадіон, на котрому часто відбуваються районні спортивні змагання.

Покійний Володимир мав великий дар переказування спортивних знань своїм учням. Його підопічні брали участь з успіхами в спортивних змаганнях за кордоном, як репрезентанти Польщі. Був також вчителем дорадником української мови в воевідстві новосанчівським. Всі вчителі того предмету знали Його як доброго приятеля, друга і організатора вчительських конференцій, що відбувалися в Маластої, Ганчові, Криниці. Брав Він активну участь в курсоконференціях у Львові й Києві. Займався також бджільництвом, суспільно діяв у спортивних ор-

ганізаціях. Але найбільш активно діяв у Об'єднанні лемків. Був одним з його засновників, членом заснованого правління, членом Президій ГУ ОЛ першої каденції та членом теперішньої ГУ ОЛ. Очолював при ГУ ОЛ освітню комісію, яка діяла найкраще зі всіх інших. В ганчівському гуртку ОЛ сповняв функцію секретаря.

Покійний залишив в смутку дружину Анну з Березняків, синів: Ярослава, Романа і Андрія та невістки, сестру, її мужа та дальшу родину.

Про це, що б.п. Володимир мав багато приятелів свідчить факт, що в останню дорогу супроводжало Його дуже багато людей. Ганчівська церква, хоч велика не помістила всіх. Похоронні Богослуження вели греко-католицькі священники: парох Лося – Іван Ключник, парох Горлиць – о. Петро Гутко та о. Павло Сивець, родом з Нової Веси.

Бл.п. д-ра Володимира Мокляка похоронили на горбочку ганчівського цвинтаря, а могилу накрили десятками вінків й квітів, до яких залучені були шарфи з написами в польській та українській мовах, а також лемківською говіркою.

Прощальні доповіді голосили всі три отці, директор «Зespoлу рільничих шкіл» та голова ОЛ.

Хай лемківська земля буде Тобі Володимире легкою. Вічна Йому Пам'ять! – Христос Воскрес!

П. Шафран

✉ Листи до Редакції

15 квітня 1996 р.
Казадеро, Ка. США

Дорогий Пане Михайле!

Я не є певний, чи я відписав на всі Ваші листи, тому час вже писати. Мій брат Семан дістав від Вас альмаах «Нашого слова», котрий дуже йому подобається. Прошу його також мені прислати. Вкоротці Ви повинні одержати пересилку від агенції. Решта з пересилки це для Вас за доручення нам Вашої «Ватри».

Коло нас все менше-більше так, як то буває коло старших людей – маємо гарні і не так гарні дні в здоров'я. Однак дякуємо Богові за це, бо могло би багато гірше бути.

Ви напевно вже заняті приготуванням цьогорічної «Ватри». Щастя Вам Боже в ній. Хай вона дальше пригадає Лемкам, хто вони і чий вони діти, незалежно, як їх маму кличуть – Русь чи Україна, «Параскевія чи Параска». Варіанти її імені не змінюють факту, що вона їх мати. Лемки «безбатьченками» ніколи не були і вивчали ту саму материнську мову. Лемкам непотрібне винаходження якогось «експеранто» і то навіть в кількох варіантах. Лемки не є гусями, котрих «баба» кормить «бобальками» на їх загібіль. Навіт «бортак» може бачити, що така маніпуляція тільки ділить лемків і робить їх слабшими. Звір-хижак відділює свою офіру від стада і тоді її убиває. Хижаки знищили Лемківщину а тепер «жруться за її кости».

Самі Лемки не знаючи своєї правдивої історії «ковтають брехню» – бобальки.

От так я розписався. Мені є дуже прикро бачити, що Лемки живуть в незгоді і ділять себе на всякі групи і підгрупи.

Надіюся, що Ваше здоров'я поправилося і ліпше чується. Щирі пооздоровлення для Вашої Дружини і цілої Вошої Родини. Тримайтеся пеця! Будте здраві!

З пошаною
Василь Мадзелян

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

28 квітня 1996 року помер ІВАН СКАЛЬСКИЙ, народжений 8-го вересня 1923 року в Ганчові. В часі війни бив вивезений на примусові роботи до Німеччини (1942-1945). Виселений акцією «Вісла». В 1962 році вернув до рідного села Ганчові. Мусів шитко зачинати од нова, бо повітови влади не хотіли нічого Йомузвернути. Змушений бив купити землю і будувати хижку з господарськими будинками. По кількох роках став він прикладним господарьом, а й тіж остатньо єдиним ковальом в селі. За Його ремесло шитки шанували майстра, бо лем Скальський міг окути коня, поклепати наклади до плуга, мотику, сокиру і тп.

Коли утворено в 1969 році в Ганчові гурток УСКТ, Іван став його активним членом, а пізніше членом ОЛ.

Одружений з Марією з Феціців. Виховали три дочки і двох синів й дочекалися 11 внуків, яки стали свідомима лемками і вивчают українську мову у початкових школах.

Похоронни Богослужиня вели пятьох православних священників: о. В. Канюк – парох Ганчові і декан, о. А. Квока – парох з Кункови, о. Р. Дубець – парох з Горлиц, о. П. Пупчик – парох з Перегримки і о. В. Галчик – парох з Криниці, капелян ВП, а тіж зят Покійного.

Велика ганчівська церков заповнена біла до решти людми, котри одпроваджали Покійного Івана на вічний одпочинок. Най рідна земля стане Іванови пухом.

Вічная Йому Память!

П. Павазник

Христос Вокрес!

Дорогий Друже Михайле і Твоя Родино!

Вже досить давно не писав я до Тебе як приятеля, чи редктора «Ватри», але то цілком не означає, що я злегковажив нашу дружбу, бо були інші причини.

Підірване здоров'я прискорює старість, а ту ще напосілась холодна і довга зима, яка ніяк не настроювала оптимістично. Цілком що іншого «весна красна» зі своїм Святим Великодньом, котрий приносить добру надію і тим що заслабили духово в понури зимові дні. І знов як кожного року співаємо «Христос Воскрес» і радіємо, що життя побороло смерть. І знов хочеться жити-бути здоровим, щось творити не тільки для себе але і других, для свого народу – для Правди. Дивився на зелену, завітчану весну і знов хочеш зі своїм братом лемком орати рідний переліг хочби з чужини – хочби тихим рідним словом. І так вже довгі роки «яруємо» на своїй і не своїй землі. Сіємо овес на лемківську «кеселицю» – сіємо жито на хліб насущний, і кожний з нас має надію на високий урожай. А тимчасом чорт підсіває труячий кукіль, бо таке його бісовське діло перечити Правді.

Дорогий Приятелю! Пробач, що понесла мене весняна стихія, але сьогодні так тепло гріє сонце, що забулися всі зимові негоди. Щирим серцем дякую за коротенький лист, «Ватру» но і за грубий і тляжкий на летунську пошту «Український альманах». Дістав я ту велику пошту акурат перед Великодньом, що причинилося до радісних Свят на чужині. Є що читати – особливо «Альманах», в котрім знайшла місце і моя не дуже то удана стаття. Не все вдається щось путнього написати і я мав слабу надію, що вона буде поміщена. Шкода тільки, що Ти не мав часу мій рукопис поправити і закралися там мої і не мої «гріхи». Колись я свої рукописи переписував на друкарці і редакція не мала клопоту, але то багато роботи. Не все вдається пером написати ясно що і як, і не кожний точно відчитає моє письмо. Але правду сказати я дуже вдоволенний, що за твоею порадою і моя скромна особа найшла місце в нашій високій літературній творчості. То дуже приємно бачити себе між творцями нашої культурної прози, поезії, різьби, що разом творить історію нашого великого народу в діяспорі. Хотів бим ще щось написати до слідучої «Ватри», але це не сьогодні, може пізніше щось «налетить».

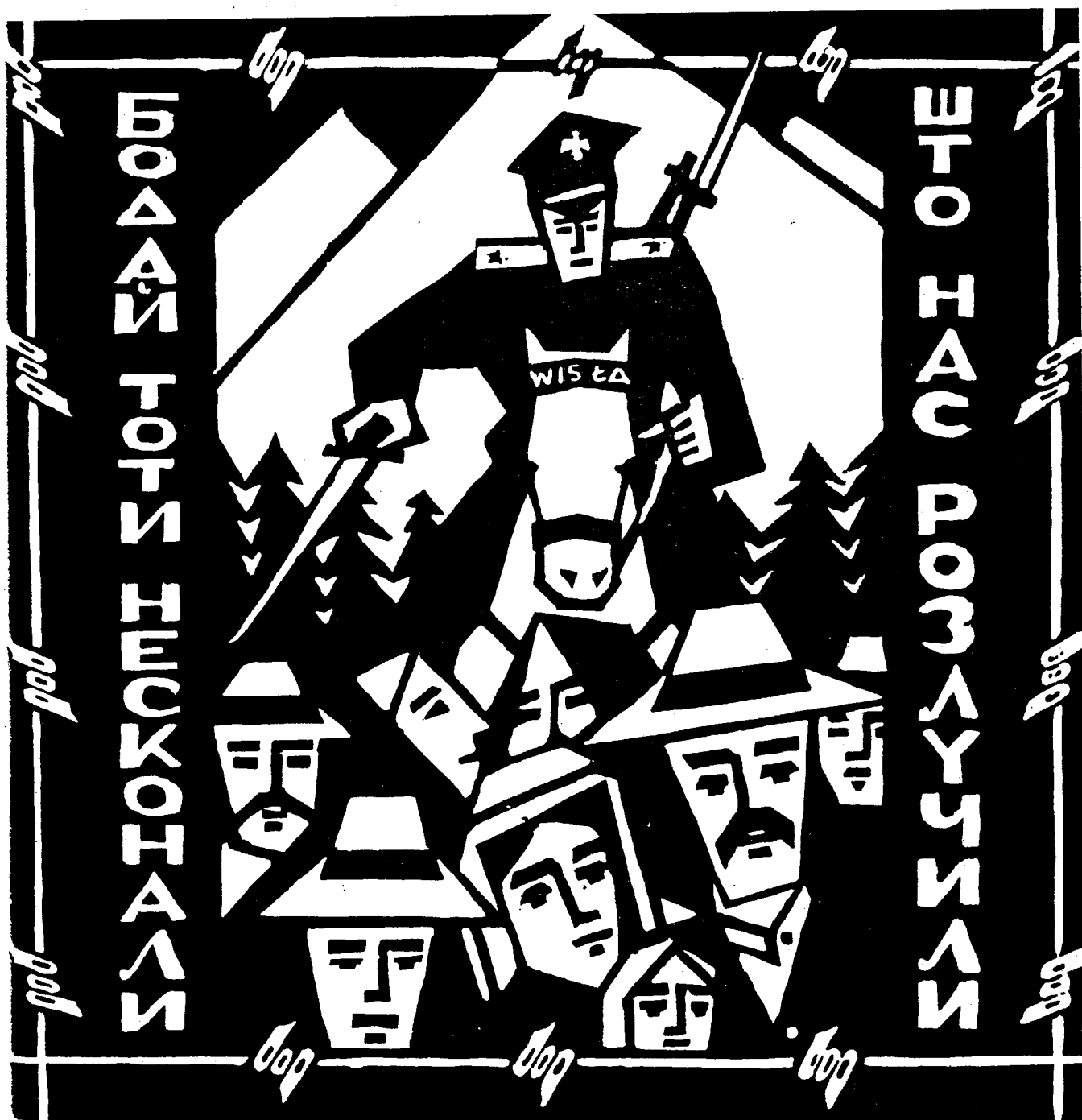
А тимчасом бажая Вам усім доброго здоров'я а Тобі, Дорогий Друже Михайле – це раз дякую за велику і милу пошту, за котру буду хотів віддячитися.

Не за горами вже і «Ватра» на рідній землі. Для одних веселий «викенд» – для других організаційний клопіт. Подивляю тих людей, котрі приймають на свої плечі таку велику відповідальність, щоби все було якнайкраще. Зі щирої душі бажая Вам доброї погоди на цьогорічне лемківське свято, щоби всі присутні були вдоволені і «лем» добре споминали в «Нашому слові» і інших наших періодиках.

Бувайте здорові!

Семан Мадзелян

Ватервіт, 24 квітня 1996

Вигнання

А/П

В. Мадзелян

Василь Мадзелян: Графіка «Вигнання»

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Hallera 20/19, 38-300 Gorlice.
Редагує колегія: Петро Шафран, Михайло Ковальський (головний редактор) – ul. Armii Ludowej 16/5
66-400 Gorzów Wlkp.
Фотонабір, технічне оформлення: „Tysa” sp. z o.o., 03-614 Warszawa, ul. Kościeliska 7, tel. 679-95-47.
Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów.